

RUMLARIN AKRİTAS SOYKIRIM PLANLARI VE KIBRIS'TA ÇÖZÜMSÜZLÜĞÜN BAŞLANGICI*

*Ayhan CANKUT***

Geliş/Received: 03.07.2021

Kabul/Accepted: 09.09.2021

ÖZET

1950'lerden itibaren Türkiye'nin milli davalarından biri haline gelen Kıbrıs meselesinin kökeni, Kıbrıs'ı da Büyük Yunanistan'ın sınırları içerisinde gösteren 1796 tarihli "Megali İdea" haritasına dayanmaktadır. Meselenin özü, Rumların Enosis emellerine karşı Kıbrıs Türklerinin varolma mücadelesidir.

1959 yılında yapılan Zürih ve Londra antlaşmaları neticesinde, 16 Ağustos 1960'ta, Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmuştur. Rumların 21 Aralık 1963 tarihinden itibaren "Akritas" soykırım planını devreye sokmaları üzerine ada fiilen ikiye bölünmüştür. BM Güvenlik Konseyi'nin 4 Mart 1964'te aldığı bir kararla Kıbrıs'ta, BM Barış Gücü kurulmuş, Kıbrıs Hükümetinden de şiddet ve kan dökülmesini önleyici önlemleri alması istenmiştir. Bu karar Rum Yönetiminin meşru Kıbrıs Hükümeti olarak tanınmasına ve Kıbrıs Türk toplumunun da asi bir topluluk olarak görülmesine neden olmuştur.

Rumlar 1 Mayıs 2004'de Avrupa Birliği'ne girmiş ve Avrupa Konseyi ile Avrupa Parlamentosunda da temsil hakkı kazanmışlardır. Rumlar kazandıkları bu hakları ve tek başlarına sahiplendikleri devleti federasyon olarak paylaşmayı istememektedirler. Tarihi gerçeklerin, verilen mücadelenin ve yaşanan acıların genç kuşaklara aktarılması, ders alınarak aynı acıların bir daha yaşanmaması için gereklidir. Bu makalede, bugüne kadar süren çözümsüzlüğün asıl sebebinin Rumların Enosis hedefleri olduğunun bilinmesi ve bu maksatla uygulamaya koydukları Akritas soykırım planının kamuoyuna anlatılması hedeflenmiştir. O günlere ait yazılı kaynaklar ve gazete haberleri incelenerek alınabilecek dersler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs, Megali İdea, Rum-Yunan, Akritas, Enosis, Makarios.

GREEK CYPRIOTS' AKRITAS GENOCIDE PLANS AND THE BEGINNING OF NON-RESOLUTION IN CYPRUS

ABSTRACT

The basis of the Cyprus issue, which has become one of Turkey's national causes since the 1950s, is based on the "Megali Idea" map dated 1796, which also shows Cyprus within the borders of Greater Greece. The essence of the matter is the struggle for existence of the Turkish Cypriots against the Enosis ambitions of the Greeks.

As a result of the Zurich and London agreements signed in 1959, the Republic of Cyprus was established on 16 August 1960. The island was divided into two after the Greek Cypriots launched the "Akritas" genocide plan as of December 21, 1963. With a decision taken by the UN Security Council on March 4, 1964, the UN Peacekeeping Force was established in Cyprus, and the Cyprus Government was asked to take measures to prevent violence and bloodshed. This decision caused the Greek Administration to be recognized as the legitimate Cyprus Government and the Turkish Cypriot community to be seen as a rebellious community.

* 8-14 Şubat 2021 tarihleri arasında online gerçekleştirilen, Ufuk Üniversitesi 1. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi'nde, 12 Şubat 2021 tarihinde, Geçmişte ve Günümüzde Siyaset başlıklı 2. Oturumda, tarafımdan bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr. Öğr. Üyesi, Çağ Üniversitesi, İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi, Yenice/MERSİN. ayhancankut@cağ.edu.tr/a.cankut@hotmail.com. ORCID 0000-0001-8890-2727.

The Greek Cypriots entered the European Union on May 1, 2004, and gained representation in European Council and the European Parliament, too. They do not want to share as a federation that the rights they gained and the state they own. It is necessary to transfer the historical facts, the struggle and the pain experienced to the younger generations so that the same pain is not experienced again by taking lessons. In this article, it is aimed to know that the main reason for the deadlock, which has continued until today, is the Enosis targets of the Greek Cypriots and to explain the Akritas genocide plan that they have put into practice for this purpose to the public. By examining the written sources and newspaper news of those days, the lesson that can be taken were tried to be revealed.

Key Words: Cyprus, Megali İdea, Greek Cypriots-Greek, Akritas, Enosis, Makarios.

1. GİRİŞ

Türkiye'nin milli davalarından biri olan Kıbrıs meselesi, günümüze kadar Kıbrıs Türklerinin hak ve egemenliklerini teminat altına alabilecek, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)'nin resmi varlığının tanınmasını sağlayacak kalıcı bir çözüme kavuşturulamamıştır. Meselenin özü, Rumların Enosis (Kıbrıs'ın Yunanistan'la birleşmesi) emellerine karşı Kıbrıs Türklerinin varoluş mücadelesidir. 1950'li yıllardan itibaren, Türkiye gündeminde yer alan Kıbrıs meselesi Rumların uzlaşmaz tutumu nedeniyle hâlâ çözülebilmemiş değildir.

Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) 1 Mayıs 2004'te Avrupa Birliği (AB)'ne katılmıştır. Bu konuya ilişkin Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığınca yapılan açıklamada; AB'ye katılacak olanın yalnızca Rum tarafı olduğu, Rumların Kıbrıs Türklerini veya Kıbrıs Adası'nın tamamı üzerinde egemenlik ve yetkileri bulunmadığı, Kıbrıs Türklerini veya Kıbrıs'ın tamamını temsil eden yasal hükümet olarak kabul edilemeyecekleri belirtilmiştir. Bu açıklamada ayrıca Türkiye'nin KKTC'yi tanımaya devam edeceği ve GKRY'nin AB'ye girişinin Türkiye Cumhuriyeti'nin 1960 Anlaşmalarına dayanan Kıbrıs üzerindeki hak ve yükümlülüklerine hiçbir şekilde halel getiremeyeceği ifade edilmiştir.¹ Uluslararası anlaşmalar olan 1959 tarihli Londra-Zürich ve Garanti Antlaşmaları ile 1960 tarihli Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'na göre Rumların AB'ye üye olmaları mümkün değildir. Çünkü Kıbrıs Anayasası'nın 50. maddesi Türk tarafına veto hakkı tanımakta ve Garanti Antlaşmaları da Rum tarafının, iki Anavatanın (Türkiye ve Yunanistan) birlikte üye olmadığı herhangi bir uluslararası birliğe üye olmasını engellemektedir.² Yukarıda belirtildiği gibi uluslararası hukuka aykırı olarak Kıbrıs'ın tek temsilcisi gibi Avrupa Birliği'ne giren Rumlar, Avrupa Konseyi'nde ve Avrupa Parlamentosu'nda temsil hakkını da kazanmışlardır. Rumlar bu haklarını ve Türklerin de kurucu ortağı olduğu ancak tek başlarına sahiplendikleri devleti herhangi bir yapıda bölüşmeyi istememektedir.

Kıbrıs meselesinin temelleri, Kıbrıs'ı da Büyük Yunanistan'ın sınırları içerisinde gösteren ve 1791 yılında çizilip, 1796 yılında yayınlanan ilk "Megali İdea" haritasıyla birlikte atılmıştır. Yunan milliyetçiliği, Kıbrıslı Rumları da etkilemiş ve Mora isyanıyla paralel olarak, Enosis amacıyla 1821 yılında Kıbrıs'ta da bir ayaklanma hazırlığına girişmişlerdir.³ Osmanlı İmparatorluğu, Rus tehdidi karşısında İngiltere'nin desteğini sağlayabilmek için 4 Haziran 1878'de adanın yönetimini yıllık "92 bin altın" kira karşılığı geçici olarak İngilizlere devretmiştir.⁴ İngiliz yönetiminin hoşgörüsünden de yararlanan Rumlar Enosis faaliyetlerini yoğunlaştırmışlardır. İngiliz sömürge yönetimi tarafından 11 Ağustos 1931'de yürürlüğe konan "Yeni Gümrük Yasası"nın gerekçe olarak kullanan Rumlar, 21 Ekim 1931 tarihinde Enosis için ayaklanmışlardır.⁵ Rumların Enosis çabaları 1950'li yılların başında iyice hız kazanmıştır. Emellerine ulaşmak amacıyla Yunanistan'ın desteğiyle EOKA terör örgütünü kurmuşlardır. Bu yeraltı örgütü 1 Nisan 1955 tarihinden itibaren kanlı eylemlerine başlamıştır. Öncelikle Türkleri hedef alan bu eylemler adadaki durumu Türkler açısından giderek zorlaştırmıştır.⁶

¹ T.C. Dışişleri Bakanlığı'nın GKRY'nin AB üyeliği ile ilgili Açıklaması (1 Mayıs 2004). https://www.mfa.gov.tr/tc-disisleri-bakanligi_nin-gkry_nin-ab-uyeligi-ile-ilgili-aciklamasi_1-mayis-2004_tr.mfa (Erişim: 08.06.2021)

² Sadi Somuncuoğlu, *Sorularla Belgelerle Kıbrıs-Çözüm mü? Çözülme mi?*, Zembil Basım Yayın Limited Şirketi, Ankara, 2003, ss. 44-45.

³ Sabahattin İsmail, *Kıbrıs Sorununun Kökleri*, Lefkoşa, Şubat 2000, ss. 1-2.

⁴ İsmail Bozkurt, "Kıbrıs'ın Tarihine Kısa Bir Bakış", *Avrupa Birliği Kısacasında Kıbrıs Meselesi (Bugünü ve Yarını)*, Ks.2, Ankara, 2001, s. 11.

⁵ Zafer Çakmak, *Kıbrıs'ta İsyân: Kıbrıs Rumlarının 1931 Enosis İsyanı ve Kıbrıs Türklerine Etkisi*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2009, s. 103.

⁶ Erol Manisalı, *Dünden Bugüne Kıbrıs*, Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul, 2000, ss. 25-26.

Kıbrıs Türklerinin 1955 yılından itibaren EOKA terör örgütünün katliamlarına maruz kalmaya başlaması, Türkiye'nin Kıbrıs politikasının değişikliğe uğramasına neden olmuştur. Türk Hükümetleri ancak bu tarihten itibaren Kıbrıs meselesini sahiplenmeye başlamışlardır. Türklerin can ve mal varlıklarının güvence altına alınması için 23 Ağustos 1955'te İngiltere'ye bir nota verilmiştir. Bu notadan sonra Londra'da İngiltere, Türkiye ve Yunanistan arasında bir konferans düzenlenmiş, ancak bu konferans taraflar uzlaşmadan sonuçlanmıştır.⁷

Kıbrıs'ta EOKA'nın giderek şiddetlenen eylemleri karşısında, Kıbrıs Türkleri kendilerini korumak amacıyla Türkiye'nin desteğiyle, 1 Ağustos 1958'de Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT)'ni kurmuşlardır.⁸ Ancak bu sayede Kıbrıs Türkleri varlıklarını koruyabilmişlerdir. 1958 yılı yaz aylarında Kıbrıs'ta çatışmaların giderek artması üzerine yapılan girişimler neticesinde Türkiye ve Yunanistan Başbakanları 5-11 Şubat 1959 tarihlerinde Zürih'te bir araya gelmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda her iki taraf Kıbrıs'ın uluslararası statüsü ve anayasasının prensipleri üzerinde ortak bir noktada anlaşmaya varmıştır.⁹ Zürih'te yapılan antlaşmalar, 19 Şubat 1959'da Londra'da İngiltere, Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs Rum toplumu ile Türk toplumu temsilcileri tarafından imzalanmıştır.¹⁰ Zürih ve Londra antlaşmaları uyarınca 16 Ağustos 1960'ta Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmuştur.

Kıbrıs Cumhuriyeti ancak üç yıl yaşayabilmiştir. Zira Rumlar adada kurulan yeni devleti "Enosis için bir sıçrama tahtası" olarak görmüşlerdir.¹¹ Cumhuriyet'in ilanını müteakip Rumlar Kıbrıs Türklerinin Londra ve Zürih antlaşmaları ile tanınan haklarını kullanmalarını engellemek için gayret sarf etmeye başlamışlardır. Bu maksatla Makarios 30 Kasım 1963'te Türk cemaati ile ilgili devletlere Anayasa değişikliği teklifini iletmiştir.¹² Türkleri azınlık statüsüne sokmayı amaçlayan bu değişiklik teklifi on üç maddeden oluşmaktadır.¹³ Söz konusu değişiklik teklifi Türk hükümeti tarafından 6 Aralık 1963'te reddedilmiştir.¹⁴ Bu teklifin kabulü Türklerin haklarının gasp edilmesi ve tamamıyla Rumların insafına terk edilmeleri demektir. Bu yüzden kabul edilmesi mümkün değildir.

Anayasa teklifleri reddedilen Makarios, Kıbrıs Cumhuriyeti'ni yıkma faaliyetini 1963 yılı Aralık ayında, Akritas Planı çerçevesinde silahlı eyleme dönüştürmüştür. Daha sonra da Türkleri, "meşru hükümete isyan eden azınlık" olarak tanımlayarak, Anayasa'nın geçersiz olduğunu ve Dr. Küçük'ü de Cumhurbaşkanı Yardımcısı olarak tanımadığını ilan etmiştir.¹⁵ Rumların bu hareketi uluslararası antlaşmalara uygun olarak kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin fiili olarak sonunu getirmiştir.

Bu tarihi bilgiler ışığında Kıbrıs meselesinin başlangıcının 1974, 1963 veya 1950'ler olmadığı, 1800'lü yıllara dayandığı net olarak görülmektedir. Temelde yatan nedenin de Megali İdea kapsamında Rum-Yunan ikilisi tarafından gerçekleştirilmeye çalışılan Enosis hedefi olduğu aşikârdır. Rumlar Enosis emellerini gerçekleştirmek için, Türkleri öldürerek, yıldırarak ve korkutarak adadan göçe zorlamış, azınlık statüsüne düşürmeyi amaçlamışlardır. Kıbrıs Türkleri ise hayatlarını ve kimliklerini korumak için mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Günümüzde ise Rumlar tarafından Türklerin Kıbrıslı kimliği ile asimile olmalarını sağlamaya yönelik güçlü bir propaganda uygulanmaktadır. Kıbrıs meselesi bu çerçevede sürmektedir.

Kıbrıs meselesi ile ilgili doğru bir kanaate varılabilmesi için konunun tarihsel gelişimi hakkında temel bir bilgiye sahip olunması gerekmektedir. Bu düşünceden hareketle giriş bölümünde meselenin kökenleri ve tarihsel gelişimi hakkında temel bilgiler verilmiştir. Tarihsel bilgilerin, yaşanan olayların, verilen mücadelenin ve neler pahasına Kıbrıs Türk halkının haklarına sahip çıkabildiğinin genç kuşaklara aktarılması, ders alınarak aynı acıların bir daha yaşanmaması için gereklidir. Bu makalede bugüne kadar süren çözümsüzlüğün asıl sebebinin Rumların Enosis hedefleri olduğunun ve bu maksatla uygulamaya koydukları Akritas soykırım planının kamuoyuna anlatılması hedeflenmiştir. Ayrıca iki toplumun eşit kurucu ortak olduğu Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Enosis hedefleri uğruna Rumlar tarafından fiili olarak sonlandırılarak çözümsüzlük sürecinin başlatıldığının bilinmesi de önem arz

⁷ S. Somuncuoğlu, a.g.e., ss. 27-29.

⁸ Esat Fettahoğlu, *Baf'ta Direniş*, Dilhan Ofset, Lefkoşa, 1995, s. 9.

⁹ A. Suat Bilge, "Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Türkiye Sovyetler Birliği Münasebetleri", *Olaylarla Türk Dış Politikası*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Cilt 1, Ankara, 1987, s. 366.

¹⁰ Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1980*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 1987, s. 533.

¹¹ İ. Bozkurt, a.g.e., ss.14-15.

¹² Ahmet Tolgay, *Fırtına ve Şafak*, Lefkoşa, 1998, s.79.

¹³ Milliyet 06 Aralık 1963.

¹⁴ Milliyet 07 Aralık 1963; Hürriyet 07 Aralık 1963.

¹⁵ Rauf R. Denктаş, "Kıbrıs Girit Olmasın", Remzi Kitabevi, 2. Basım, İstanbul, Aralık 2004, s. 21.

etmektedir. Bu maksatla o günlere ait yazılı kaynaklar ve gazete haberleri incelenerek alınabilecek önlemler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2. AKRİTAS PLANI

Akritas Planı, Kıbrıs Türklerinin Londra ve Zürih Antlaşmaları ile sahip oldukları haklarının gasp edilerek eşit kurucu ortak oldukları Kıbrıs Cumhuriyeti'nin yönetiminden uzaklaştırılması, azınlık durumuna düşürülmesi ve EOKA tedhiş örgütü kullanılarak topluca imha edilmesi amacıyla Rumlar tarafından yapılan plandır. Rumların nihai hedefi ise Enosis'in gerçekleştirilmesidir.

Başpiskopos Makarios, Rum cemaatinin lideri olarak 11 Şubat 1959'da Atina'da Karamanlis ve diğer Yunan hükümet yetkililerince Türkiye, İngiltere ve Yunan hükümetleri arasında Kıbrıs konusunda varılan antlaşma ile ilgili bilgilendirilmiş ve antlaşmanın tam metni kendisine verilmiştir. Bu görüşmeden sonra yaptığı açıklamada, Kıbrıs sorununa kesin bir çözüm getiren bir anlaşmaya varıldığını ve her iki toplum için yeni bir özgürlük ve refah devrinin başlamakta olduğunu ifade etmiştir. Buna rağmen daha en başından beri Enosis'ten vazgeçmeyen ve yapılan antlaşmaları kendi amaçlarına uygun olarak değiştirmeyi hedefleyen Makarios, Londra'da bu antlaşmaları imzalamayı reddederek bir kriz yaratmıştır. Makarios, daha antlaşmaları imzalamadan kendi emellerine uygun olarak nasıl değiştirebileceğini planlamıştır.¹⁶ Antlaşmaları 24 saat gecikmeyle imzalayan Makarios'un amacı, kendisine baskı yapıldığını, halka sorulmadığını, Rum halkına haksızlık yapıldığını, işlemesi güç bir mekanizma yaratıldığını iddia ederek Anayasa'nın değiştirilmesini savunabilmek için zemin yaratmaktır. Bu amacını gerçekleştirebilmek için de yapılan antlaşmaları halkın referandumuna sunmaktan özellikle kaçınmıştır. Ortak Cumhuriyet'i ortadan kaldırarak Kıbrıs'ın yönetimine tek başına hâkim olma hedefine ulaşabilmek için 1965 yılında yapılacak seçimler öncesinde harekete geçmiştir. Bu tarihten önce harekete geçmesinin nedeni ise, seçimlere mevcut Anayasa ile girildiği takdirde antlaşmaların geçersiz olduğu ve zorla imza ettirildiği tezini savunamayacak olmasıdır.¹⁷

Makarios, Londra ve Zürih Antlaşmalarını 19 Şubat'ta imzaladıktan sonra Kıbrıs'a döner dönmez Enosis hedeflerine yönelik çalışmalara başlamıştır. Bakan olarak atadığı şahısların dördü EOKA tedhiş örgütünün silahlı kanadının önde gelen isimlerindedir. Bu eli kanlı örgütün Lefkoşa bölgesi sorumlusu Polikarpos Yorgacis'i İç İşleri Bakanı olarak atamış, ayrıca Yorgacis'e sadık EOKA üyelerinden oluşturulacak bir örgüt kurma görevi vermiştir. "Akritas" kod adını alan Yorgacis, bu örgütün başına geçerek Makarios'un direktifleri doğrultusunda çalışmalara başlamıştır. Bu yeraltı teşkilatının beyin takımında, Temsilciler Meclisi Başkanı Glafkos Klerides ile Çalışma Bakanı Tassos Papadopullaos da yer almıştır. Ada sathında kısa sürede yayılan örgüt altı ilçe merkezinde ve Güzelyurt'ta teşkilatını oluşturmuştur. Bu örgütte görevlendirilen teröristler de hükümet mekanizmasında önemli görevlere getirilmişlerdir. Klerides'in ifadesine göre, Akritas örgütünün önceleri 500 olan üye sayısı 1963 sonlarında 1800'e ulaşmıştır. EOKA'nın silahları bu yeni örgüte geçerken, ayrıca Yunanistan, Mısır ve diğer Rum dostu ülkelerden örgüt için silah ve cephane temin edilmiştir. Makarios, bu örgütlenmenin yanında kendi özel doktoru Vassos Lissarides'i ve EOKA'nın suikast ekibinden Nikos Sampson'u ayrı gizli ve özel silahlı örgütler kurmakla da görevlendirmiştir. Akritas örgütü mensupları Kıbrıs'taki Yunan Alayının subayları tarafından eğitilmiştir. Bunun yanında Rum gençleri özel askeri eğitim almak üzere Yunanistan'a gönderilmiştir. Örgüt eğitim ve tatbikatlarını Rum köylerinde ve dağlık bölgelerde yürütmüştür. Bu tatbikatların en büyüğü 3 gün süreyle Trodos dağlarında yapılmıştır. Tatbikat karargâhı olarak da Makarios'un Cumhurbaşkanlığı yazlık ikâmetgâhı kullanılmıştır.

Akritas planı iki kısımdan oluşmaktadır. Genel prensipleri belirleyen birinci kısım, "Akritas Planı" başlığı ile ilk kez 21 Nisan 1967'de Patris gazetesinde, bazı maddeleri gizli tutularak yayınlanmıştır. Bu planın tam metni Glafkos Klerides'in Anılar adlı kitabının 1. Cildinde de yer almaktadır. İkinci kısım ise, yine ilk kez Patris gazetesinde kısmen yayınlanan askeri "Genel Harekât Planı" dır.¹⁸

Akritas planının genel prensiplerini belirleyen birinci kısmı; "dışta (uluslararası alanda) kullanılacak metot" ve "iç cephe" olarak iki bölüme ayrılmıştır. İlk bölümünde, uluslararası alandaki amaç ve uygulanacak taktik aşama aşama belirtilmiştir. Uluslararası alanda ulaşılacak istenen ilk

¹⁶ R. R. Denктаş, a.g.e., s.157.

¹⁷ R. R. Denктаş, a.g.e., s. 24.

¹⁸ R. R. Denктаş, a.g.e., ss.157-158.

hedefin, Kıbrıs meselesinin tam olarak çözülmediği yapılan antlaşmaların tatminkâr ve adil olmadığı, çatışan tarafların rızası olmadan yapıldığı, bu yüzden tekrar gözden geçirilmesi gerektiği izleniminin yaratılması olduğu belirtilmektedir. Genel olarak Kıbrıs'ın yönetiminin Rum çoğunluk tarafından o güne kadar yürütüldüğü, Türklerin ise olumsuz ve engelleyici davranışlar sergileyen taraf olduğu izlenimi yaratılarak, makul ve adil olmayan kuralların değiştirilmesinin hedeflendiği ve önerilen değişikliklerin iç mesele olduğunun dünya kamuoyuna kanıtlanması için nasıl bir taktik izleneceği ortaya konmaktadır. Kıbrıs Türklerini yönetimden uzaklaştırarak adanın yönetimine Rumların tek başlarına hâkim olmalarını sağlayacak self determinasyon haklarının kullanılabilmesi için Garanti ve İttifak antlaşmalarından kurtulmaları gerektiği ifade edilmektedir. Bir cümleyle özetleyecek olursak, uluslararası kamuoyunda Türklerin meşru hükümete isyan eden azınlık olarak görülmesi sağlanarak ada yönetimine Rumların tek başlarına sahip olabilmeleri için izlenecek genel prensipler belirtilmektedir.

İç cephede ise, içte yapılacak faaliyetlerin uluslararası alanda aleyhte yorumlanmaması ve milli davalarına olumsuz etki etmemesi için nasıl bir yöntem uygulanacağı açıklanmaktadır. Uygulanacak taktik ise özetle; öncelikle Türklerle anlaşma çabalarının başarısız olduğu ve birlikte anlaşmanın imkânsız olduğu gerekçesiyle tek yanlı girişimlerinin haklı göstermeye çalışılacağı, anayasa değişikliği çabalarının açık bir şekilde ancak barışçı, anlaşmaya daima hazır oldukları şeklinde görüntü sergileyerek yürütüleceği, hareketlerin yasal görünümü olacağı şeklindedir. Bu ılımlı görüntünün yanında, anayasa değişikliğine Türklerin şiddetle, ani saldırılar şeklinde karşılık vermeleri öngörülerek, bu durumda Türklerin girişiminin şiddet kullanılarak süratle önlenmesi gerektiği, bu şekilde ancak dış müdahalenin mümkün, muhtemel veya haklı olamayacağı belirtilmektedir.

Genel Harekât Planı'nda ise Akritas örgütüne bağlı silahlı kanadın teşkilatı, görevleri, görev yerleri, silahı, cephanesi ve Türklere nasıl saldırılar düzenleneceği belirtilmektedir. Bu yeraltı örgütünün Başkanı (Görünen) İçişleri Bakanı Polikarpos Yorgacis, Başkan Vekili Çalışma Bakanı Tassos Papadopoulaos, Kurmay Başkanı Mebus Nikos Koççis ve Kurmay Daireleri Müdürü de Temsilciler Meclisi Başkanı Glafkos Klerides'di.¹⁹

Makarios, "Türkiye çıkarma yapacak olursa, kurtaracak Türk bulunmayacaktır" şeklinde düşüncesini açığa vururken, Glafkos Klerides ise, "Kıbrıs için her Kıbrıslı Türk tehlike teşkil eder"²⁰ diyerek düşüncesini ifade etmiştir. Dönemin iki Rum liderinin bu ifadeleri, her ne kadar faaliyetlerini gizli yürütme kararı alsalar da "dervişin fikri ne ise zikri de odur" sözünü doğrular nitelikte gerçek niyetlerini ve yapılan katliam ile sergilenen vahşetin sorumluları olduklarını açıkça ortaya koymaktadır. Buraya kadar ifade ettiklerimiz göstermektedir ki Makarios'un önderliğinde Rumlar Enosis hedeflerine ulaşma yolunda son derece planlı, programlı ve asıl hedeflerinden ödün vermeden hareket etmişlerdir. Yukarıda da belirtildiği gibi Makarios'un, Londra-Zürih Antlaşmalarını imzalamadan önce yarattığı krizin aslında, anayasada kendi lehlerine düzenleme yapabilmeleri için meşruiyet yaratma amaçlarına yönelik bir hareket olduğu net olarak anlaşılmaktadır.

3. KANLI NOEL (21-25 ARALIK OLAYLARI)

Yukarıda da belirtildiği üzere Anayasa değişiklik teklifleri reddedilen Rumlar, 4 Aralık 1963 gecesi EOKA mensubu Markos Drakos'a ait heykelin bombalanmasından Türkleri sorumlu tutarak kışkırtma ve baskı eylemlerine başlamışlardır. Rum polisler tarafından türlü bahanelerle Türklere ait evlere ve işyerlerine baskınlar düzenlenmiş, yollarda arabaları ve üzerleri aranmıştır. Türkler hakaret ve işkenceye maruz kalmışlardır.²¹ Bu eylemlerin amacı Türklerin direnç gücünü ölçmek ve kışkırtarak onları isyancı konumuna sokmaktır.

Rumlar, 21 Aralık 1963 tarihinden itibaren Akritas Planı'nın silahlı saldırı aşamasını devreye sokmuşlardır. Girne'den Lefkoşa'ya yolculuk eden Türklere ait otomobilin Rum polisler tarafından sebepsiz olarak aranması yüzünden yaşanan olayda biri kadın olmak üzere iki Türk ölmüş ve beş Türk de yaralanmıştır.²² Yaşanan bu olay haliyle Türk toplumunda infiale neden olmuş, ertesi gün iki

¹⁹ KKTC Milli Arşiv ve Araştırma Dairesi belgeleri, *Akritas Örgütü ve Planları (Rumların Kıbrıs Türklerini Yok Etme Girişimlerinin Ana Belgesi)*, KKTC Enformasyon Dairesi Yayını, Referans No. 4179, Kutu No. 120.

²⁰ Yakan Cumalıoğlu, "Kıbrıs Türklerinin Bağımsızlık ve Özgürlük Mücadelesi", *Avrupa Birliği Kışkırtıcılığı Kıbrıs Meselesi*, Ankara, 2001, Ks.3, s.20.

²¹ A. Tolgay, a.g.e., s.101.

²² Halkın Sesi, 21 Aralık 1963; Cumhuriyet 22 Aralık 1963.

toplum arasında çeşitli yerlerde karşılıklı çatışmalar yaşanmış ve yaralananlar olmuştur. Daha sonraki günlerde çatışmalar giderek daha da büyümüştür.²³ Bu yaşananlar Rumların Türkleri asi ve isyankâr olarak gösterebilmek için planlarını nasıl da ustalıkla uygulamaya başladıklarını çok net ortaya koymaktadır. Adada çatışmalar sürerken yine Akritas Planı uyarınca 22 Aralık 1963'te Makarios, bir açıklama yaparak, Garanti Antlaşması'nın uluslararası kanunlara göre hiçbir hükmü olmadığını, gerekirse geçersiz sayılması için BM'ye başvuracağını belirtmiş, Türkiye'nin kuvvet kullanarak müdahalesinin saldırganlık sayılacağını ifade etmiştir.²⁴ Bu açıklamadan anlaşılacağı üzere, planlarına uygun bir şekilde önce Türkleri kışkırtarak olumsuz ve engelleyici davranışlar sergileyen taraf oldukları izlenimini başarıyla yarattıklarına kanaat getiren Rumlar, şimdi de sıranın yaşananların iç mesele olduğunun dünya kamuoyuna kanıtlanmasını ve Garanti Antlaşması'ndan kurtulmalarını sağlayacak adımın atılmasına geldiğini düşünmekteydiler.

Kıbrıs'ta olaylar giderek tırmanmış, Lefkoşa'da başlayan olaylar kısa sürede ada sathına yayılmış, abluka altına alınarak saldırıya uğrayan Türkler köyleri boşaltmak zorunda kalmışlardır. Birkaç gün içinde boşaltılan köylerin sayısı 100'ü aşmıştır.²⁵ Bunun üzerine Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi Başkanı Rauf Denктаş, Türk Hükümet'ine Ada'ya filli olarak müdahale edilmesi talebini iletmış, aksi takdirde Kıbrıs'ta Türk davası diye bir davanın kalmayacağını belirtmiştir. Bu talep üzerine 24-25 Aralık 1963 gecesi olağanüstü bir toplantı yapan Türk Hükümeti, İngiltere ve Yunanistan'a, İngiliz ve Yunan birliklerinin, "Türk kuvvetleriyle birlikte Kıbrıs'taki şiddet hareketlerini durdurması" talebini iletmıştır.²⁶ Türkiye'nin bu girişimiyle, 24 Aralık 1963'te Lefkoşa'da; Türkiye, Yunanistan ve İngiltere adına, "Garanti Antlaşmasını imza eden devletler sıfatı ile karşılıklı çatışmaların durdurulması ve gerektiğinde sorunların çözümünde yardımcı olunabileceği" belirtilerek bir ortak bildiri yayımlanmıştır.²⁷ Maalesef bu çağrıya rağmen çatışmaları durdurmak mümkün olmamıştır. Kıbrıs Türklerini yok etmek amacıyla başlatılan bu olaylar tarihe "Kanlı Noel Olayları" olarak geçmiştir.²⁸ Türkiye garantör ülke olarak, olaylara birlikte müdahale edilmesi için İngiltere ve Yunanistan nezdinde yapmış olduğu girişim neticesinde olumlu cevap alamaması üzerine tek taraflı müdahaleye karar vermiştir. Ada'da akan kanı durdurmak amacıyla Türk jetleri 25 Aralık 1963 saat 14.00'ten sonra Lefkoşa üzerinde bir ihtar uçuşu yapmıştır. Kanlı Noel olarak anılan bu olaylar sonucunda sadece Lefkoşa'da hayatını kaybeden Türklerin sayısı 92, yaralıların sayısı ise 475 olarak belirlenmiştir.²⁹

Rum çeteleri 24 Aralık günü Lefkoşa ve diğer Türk bölgelerine saldırıya devam etmiştir. 24 Aralık gecesi Lefkoşa'nın batı kesimindeki "Kumsal" bölgesine saldıran Rumlar Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı'nda Doktor Binbaşı olarak görev yapan Nihat İlhan'ın üç çocuğu ve eşini sığındıkları banyoda katletmişlerdir.³⁰ Kıbrıs tarihine "Kumsal Baskını" olarak geçen "24 Aralık 1963", Kıbrıs Türkleri ve Kıbrıs'ta yaşanan insanlık dışı olayların acısını yüreğinde hisseden Türk halkı için önemli bir tarihtir. Binbaşı Nihat İlhan'ın ailesinin katledildiği ev bugün "Barbarlık Müzesi" olarak düzenlenmiş ve Rum vahşetini tüm çıplaklığıyla sergilemeye devam etmektedir.

Türkiye'nin kararlı tutumu ve tek başına müdahale kararı Rumları telaşlandırmış, Makarios, Cumhurbaşkanı Muavini Dr. Küçük ile Rauf Denктаş'ı telefonla arayarak İngiliz Yüksek Komiserliği'nde bir toplantı yapılmasını talep etmiştir. Rumlar bir taraftan görüşme masasına otururken, diğer taraftan da Ayvasıl Türklerini topluca katletmekten geri durmamışlardır.³¹ Aynı şekilde İngiltere ve Yunanistan da ortak harekâta katılmaya razı olmuşlardır. 26 Aralık gecesi İngiliz Yüksek Komiserliği'nde yapılan toplantıda düzenlenecek harekâta bir İngiliz Generalin emir komuta etmesine karar verilmiştir. Bu kapsamda Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı Lefkoşa'nın Türk kesiminin emniyetini sağlamak amacıyla, karargâhından çıkarak gerekli tedbirleri almıştır. Yunan birlikleri de

²³ Hürriyet, 23-25 Aralık 1963; Milliyet, 23-25 Aralık 1963; Cumhuriyet, 23-25 Aralık 1963.

²⁴ Hürriyet, 22 Aralık 1963; Milliyet, 22 Aralık 1963.

²⁵ A. Tolgay, a.g.e., s.105.

²⁶ Milliyet, 25 Aralık 1963; Halkın Sesi, 25 Aralık 1963.

²⁷ Hürriyet, 25 Aralık 1963; Abdülhalûk Çay, *Kıbrıs'ta Kanlı Noel-1963*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1989, s. 74.

²⁸ Rüstem Haliloğlu, *Atina ile Lefkoşa Arasındaki Savaşın İcyüzü (1960-1974)*, Ankara, 1990, s. 9.

²⁹ Derviş Manizade, *Kıbrıs Dün Bugün Yarın*, İstanbul, 1975, s. 140-142.; Ergünöz Akçora, "Kıbrıs Türkünün Bağımsızlık Mücadelesi ve Rumların Türklere Uyguladıkları Katliam", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Sayı 179, ss. 47-48.

³⁰ A. Çay, a.g.e., s. 75.; Mehmet Gökhan, *Kıbrıs'ta Rum-Yunan Katliamları*, Ankara, 2003, ss. 36-39.

³¹ A. Çay, a.g.e., s. 75.

Rum kesiminin emniyetini sağlamıştır.³² Türk Alayı'nın Gönnyeli istikametinde ilerleyerek bölgeye yerleşmesi neticesinde Lefkoşa'nın Rumlar tarafından kuşatılmış olan Türk Kantonu oluşmuştur. Böylelikle Lefkoşa'daki Türkler Rumların havan saldırılarının hedefi olmaktan kurtarılmıştır.³³

Alınan karar uyarınca İngiliz General Peter Young emir komutasında oluşturulan üçlü kuvvet devriye görevi yapmaya başlamıştır. İngiliz General tarafından mevcut duruma uygun olarak Lefkoşa'nın Türk ve Rum kesimini birbirinden ayıran bir hat harita üzerinde belirlenmiştir.³⁴ Bu hat yeşil bir kalemle çizildiği için "Yeşil Hat" olarak anılmaktadır. Ortak harekât kararı ve alınan önlemler sadece Lefkoşa'da çatışmaları durdurabilmiş, diğer bölgelerde ise Rumların saldırıları devam etmiştir. Lefkoşa'nın Türk ve Rum kesimini ayıran "Yeşil Hat" hala yaşanan acı olayları bize hatırlatarak varlığını sürdürmektedir.

Keyfi ve saldırgan tavırlarını devam ettiren Rumlar, Kıbrıs Radyosu'nda Türkçe yayın yapılmasını engellemişlerdir. Bunun üzerine Kıbrıs Türkleri haklı seslerini dünyaya duyurabilmek için 28 Aralık 1963'te "Bayrak" isimli bir radyo kurarak yayına başlamışlardır.³⁵ Türkiye'de de başta Ankara olmak üzere yurdun dört bir köşesinde Kıbrıs'ta yaşanan olayları lanetlemek üzere mitingler düzenlenmiş, Hükümet'in Kıbrıs politikası desteklenirken, Kıbrıs'ın ilhakı istenmiştir. Bunun yanında radyolarda da 27-28 Aralık 1963 tarihleri arasında, Rumlar tarafından katledilen Türklerin hatıralarına saygı maksatlı matem yayını yapılmıştır.³⁶ Düzenlenen mitingler, radyo yayınları Kıbrıs Türkü'nün sesini ve Türkiye'nin haklı davasını dünya kamuoyuna duyurabilmesi için gerekli ve etkili faaliyetlerdir. Bu sayede dünyanın dikkatinin çekilebilmesi ve gerekli desteğin sağlanabilmesi hedeflenmiştir. Türkiye'nin kararlı bir tutum sergilemesi de son derece önemlidir.

Türk, İngiliz ve Rum temsilcilerinden oluşan Siyasi İrtibat Bürosu üyeleri arasında 30 Aralık 1963 tarihinde yapılan görüşmeler sonucunda, iki taraf arasında tarafsız bir tampon bölge kurulması kararlaştırılmıştır. İngiliz Sömürgeler Bakanı Duncan Sandys, Dr. Fazıl Küçük ve Makarios tarafından imzalanan 7 maddelik anlaşma metni uyarınca Lefkoşa, Türkler ve Rumlar arasında fiilen ikiye bölünmüştür.³⁷ Yine aynı anlaşma neticesinde, Rumlar 76 ve Türkler 26 kişi olmak üzere ellerindeki esirleri iade etmişlerdir.³⁸ Duncan Sandys ile yapılan görüşmeler 5-6 Ocak 1964'e kadar sürmüştür. Lefkoşa bölgesindeki çatışmalar bir müddet daha sürmüş ve 25 Ocak'tan sonra durmuştur. Ancak ada genelinde kuşatma altında kalan Türk köyleri ile karma köylerdeki Türkler göç etmek zorunda kalmışlardır. Rum idaresine boyun eğmek istemeyen Türklerin tek dayanak noktası ve onlara direnme gücü veren, Türkiye'nin bu vahşete göz yummayacağı inancıdır.³⁹ Bu inancını kaybetmeyen Kıbrıs Türk halkı 11 yıl boyunca tüm baskı ve kısıtlamalara göğüs gerebilmiştir.

Türkiye'nin müdahalesini zarar görmeden atlatabilmek için bir süre silahlı saldırılarına ara veren Rumlar, başta Lefkoşa Türk kesimi olmak üzere adadaki tüm Türk bölgelerini kuşatma altına alarak dış dünyayla irtibatını kesmiştir.⁴⁰ Türk halkı için 1974'te gerçekleştirilen ve adaya barış ortamını getiren Kıbrıs Barış Harekâtı'na kadar sürecek olan sıkıntılı bir süreç başlamıştır. Rumlar çok geçmeden sürekli saldırılarla Türklerin direnme gücünü kırmaya yönelik faaliyet sergilemeye başlamışlardır.

4. KIBRIS CUMHURİYETİ'Nİ SONA ERDİREN VE ÇÖZÜMSÜZLÜK SÜRECİNİ BAŞLATAN ÖNEMLİ OLAYLAR

Kıbrıs'ta 1964 yılına girilirken yeni bir dönem başlamıştır. Tüm iyi niyetli girişimlere rağmen, Türklerle Rumların birlikte barış ve huzur içerisinde yaşayabilecekleri bir ortamın sağlanamayacağı anlaşılmıştır. Çok kısa süreli bir durgunluktan sonra Rumların tecavüzleri yeniden başlamıştır. Bu sefer Türklerin azınlıkta bulunduğu bölgelerinde Türk evlerini yakarak köyleri boşaltmaya zorlamış, diğer taraftan da abluka uygulayarak Türkleri, açlıkla dize getirmeye çalışmışlardır.⁴¹ Kıbrıs'ta bozulan düzenin tekrar sağlanması mümkün olmayacak bir sürece girilmiştir.

³² Hürriyet, 26 Aralık 1963; Milliyet, 26 Aralık 1963

³³ Rauf R. Denктаş, *Hatıralar Toplayış*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 2000, s. 183.

³⁴ A. Çay, *a.g.e.*, ss. 75-76.

³⁵ Milliyet, 29 Aralık 1963; Halkın Sesi, 29 Aralık 1963; Hürriyet, 30 Aralık 1963; Cumhuriyet, 30 Aralık 1963.

³⁶ Milliyet, 28 Aralık 1963; Hürriyet, 28 Aralık 1963; Cumhuriyet, 28 Aralık 1963.

³⁷ Hürriyet, 31 Aralık 1963; Cumhuriyet, 31 Aralık 1963.

³⁸ Hürriyet, 01 Ocak 1964; Milliyet, 01 Ocak 1964; Halkın Sesi, 01 Ocak 1964.

³⁹ R. R. Denктаş, *Hatıralar...*, s. 184.

⁴⁰ A. Tolgay, s. 109.

⁴¹ Hürriyet, 04 Ocak 1964.

Kıbrıs Cumhuriyeti'ni ve yapılmış olan anlaşmaları, Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı hedefleri doğrultusunda bir geçiş süreci olarak gören Makarios, 1 Ocak 1964'te, 1960 Antlaşmalarını tek taraflı olarak feshettiğini açıklamıştır.⁴² Bu açıklama üzerine, İngiliz Sömürgeler Bakanı Duncan Sandys, Makarios'a anlaşmaların tek taraflı olarak feshedilmesi halinde, Kıbrıs'ta hâlihazırda yaşanan çatışma ortamının daha da kötüye gideceği uyarısında bulunmuştur. Başpiskopos bu uyarı neticesinde ağız değiştirerek, anlaşmaları feshetmediğini, anlaşmaların müsait yollardan feshini arzu ettiklerini bildirmeye mecbur olmuştur.⁴³ Bu tarihten sonra yapılan girişimler, Türkiye'nin her türlü yapıcı tutumu, Kıbrıs'ta bozulan düzenin, barış ve huzur ortamının tekrar kurulmasını sağlayamamıştır. Büyük çabalar sonucu kurulan ve iki toplumun ortak iradelerini yansıtan Kıbrıs Cumhuriyeti ortadan kalkmış, Kıbrıs'ın hâkimiyeti fiili olarak Rumların kontrolüne geçmiştir.

Kıbrıs'ta bozulan barış ve güvenlik ortamının yeniden sağlanabilmesi için İngiltere, bir taraftan Londra'da beşli bir konferansın toplanması yönünde harekete geçerken, bir taraftan da Birleşmiş Milletlerin Kıbrıs'a müşahit göndermesi yönünde girişimde bulunmuştur.⁴⁴ Türkiye de bu esnada Amerika, İngiltere ve Yunanistan'a birer muhtıra vererek İngiliz komutanın emir komutasındaki üçlü birliklerin takviye edilmesi teklifini iletmiştir.⁴⁵ Dönemin Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı İsmet İnönü ise, bütün hükümet başkanlarına birer mesaj göndererek, Kıbrıs'ta yaşanan olayları ayrıntılı olarak anlatmış, işlenen cinayetlerin Türk toplumunu topyekûn imhaya yönelik kadın-erkek, yaşlı-genç ve çocuk ayırmaksızın insafsızca uygulanan bir plan olduğunu ispatladığını belirtmiştir. Türkiye'nin ise anlaşmaların gereği olan yükümlülüklerinin yerine getirilmesi doğrultusunda hareket ettiğini, bunun dışına çıkmadığını ifade ederek adaletin ve sağduyulu ortamın sağlanabilmesi için destek olunmasını istemiştir.⁴⁶

Türkiye ve İngiltere bozulan düzenin yeniden sağlanması için çaba gösterirken, Kıbrıs'ta ise iki toplumun fiilî olarak ayrışmasına yönelik gelişmeler yaşanmıştır. Türk polis, jandarma ve subaylar Rum idaresindeki görevlerini bırakarak Türk bölgelerine çekilmiş ve buralarda çalışmaya başlamışlardır. Türk memurlar da aynı şekilde davranarak Kıbrıs devlet idaresindeki görevlerini bırakmışlardır. Rumların saldırıları nedeniyle evleri yakılıp yıkılan Türkler göç etmek ve Türklerin çoğunlukta olduğu bölgelere sığınmak zorunda kalmışlardır.⁴⁷ Kıbrıs Cumhurbaşkanı yardımcısı Dr. Fazıl Küçük, İngiliz gazetesi Times'ın Lefkoşa muhabirine verdiği özel demeçte, Türklerin can ve mallarının emniyette olmadığı için hiçbir Türk'ün Rumlarla birlikte yaşamasının mümkün olmadığını, kendisinin de masum bir halka silahla saldıran bir hükümetle birlikte çalışamayacağını ancak Türk toplumuna karşı görevlerini yerine getireceğini belirtmiştir.⁴⁸ Türk bakanlar da aynı gerekçelerle kabine toplantılarına katılmama kararı almışlardır. Türkler, 400 kişilik ayrı bir emniyet teşkilatı ve ayrı bir posta idaresi kurmuşlardır.⁴⁹ Böylelikle Kıbrıs'ın fiili olarak taksimi gerçekleşmeye başlamıştır.

Makarios, Anayasa'yı ölü ilan edip, Dr. Küçük'ü de Cumhurbaşkanı muavini olarak tanımadığını beyan ettikten sonra, 1960 Antlaşmalarından tamamen kurtularak hükümeti tek başına sahiplenmek amacıyla harekete geçmiştir. Bu maksatla 1960'tan beri gizlice silahlandığı Rum militanlarını Milli Muhafız Ordusu haline getirecek yasayı tamamı Rumlardan oluşan Meclisten geçirmiştir. Rum gençlerine zorunlu askerlik getiren bu düzenleme Türk gençlerini kapsamıyordu. Böylelikle tamamen Rumlardan oluşan bu orduyla isyancı olarak nitelendirdikleri Türk halkına gereken dersin verilmesi için hazırlıklar tamamlanmıştır. Bir süre sonra da adaya 20 bin Yunan askerinin gelmesinden sonra ordunun başına Grivas getirilmiştir. Harekât merkezi de Atina'ya bağlanarak adı konulmamış ilhak gerçekleşmiştir. Makarios Yunan askerini karşılarken, Kıbrıs'ın Yunanistan olduğunu ve Yunanistan'ın Kıbrıs'ta olduğunu ifade etmiştir. Buna karşılık Türk toplumu tarafından etkisiz bir protesto ile cevap verilirken, maalesef Türkiye hazırlıksız olduğu için böylesine hayati bir öneme sahip bir gelişme karşısında fazla bir tepki gösterememiştir. Diğer bir Garantör ülke olan İngiltere de basit bir protesto ile yetinmiştir. Zamanında önlenemeyen bu ordu 1967'de Askerlik

⁴² Şükrü S. Gürel, *Tarihsel Boyut İçinde Türk Yunan İlişkileri (1821-1993)*, Ankara, 1993, s. 58.

⁴³ Milliyet, 02 Ocak 1964; Halkın Sesi, 02 Ocak 1964; Cumhuriyet, 02 Ocak 1964; Murat Sarıca, Erdoğan Teziç, Özer Eskiurt, *Kıbrıs Sorunu*, İstanbul Üniversitesi Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1975, s. 56.

⁴⁴ Cumhuriyet, 06 Ocak 1964.

⁴⁵ Milliyet, 03 Ocak 1964; Cumhuriyet, 04 Ocak 1964.

⁴⁶ Milliyet, 07 Ocak 1964; Cumhuriyet, 07 Ocak 1964; Hürriyet, 07 Ocak 1964.

⁴⁷ Hürriyet, 03 Ocak 1964; Milliyet, 07 Ocak 1964.

⁴⁸ Halkın Sesi, 05 Ocak 1964.

⁴⁹ Milliyet, 10 Ocak 1964; Cumhuriyet, 10 Ocak 1964; M. Sarıca, E. Teziç, Ö. Eskiurt, a.g.e., s. 57.

Yasası'nda yapılan değişiklikle Yunan Ordusu'nun bir parçası haline getirilmiştir. Kıbrıs'taki Yunan Komuta Heyeti'nin varlığı da yasal hale gelmiştir. Türkiye yine basit bir protestodan başka bir şey yapamamıştır.⁵⁰ Bu durum Türkiye'nin ne kadar öngörüsüz hareket ettiğini ve bu yüzden hazırlıksız yakalanarak etkisiz kaldığını göstermesi açısından üzücü ancak ders alınacak bir gelişmedir. Maalesef Türkiye günümüzde de hala savunmada kalmakta hiçbir zaman önce adım atan taraf olamamaktadır. Bu tutum uluslararası alanda haklarımızın göz göre göre gasp edilmesine neden olmaktadır. Ege Denizi'nde işgal edilen 18 Türk adası⁵¹ karşısında sessiz kalınması gibi.

4.1 Londra Konferansı Süreci

İngiltere'nin talebi üzerine meselenin çözümü için Londra'da bir konferans düzenlenmiştir. Konferans, 13 Ocak 1964 tarihinde, Türk, Yunan ve İngiliz Dışişleri Bakanları arasındaki hazırlık görüşmeleriyle başlamıştır.⁵² İngiltere, konferansta Birleşmiş Milletler (BM) Teşkilatı'nın duruma müdahil olması yönünde bir tutum takınarak üç garantör devletin müdahale hakkının BM'ye devredilmesi yönünde görüşünü ortaya koymuştur.⁵³ Türkiye ise, konferans başarısızlıkla sonuçlandığı takdirde, sorunun BM Anayasasına uygun olarak İngiliz Devletler Topluluğu ve NATO'nun kontrolünde barış yoluyla çözümünü kabul edebileceğini belirtmiş, Birleşmiş Milletlerin duruma müdahil olması fikrine karşı çıkmıştır.⁵⁴ Türkiye ayrıca, mevcut üçlü garanti sisteminin devam etmesini de savunmuştur.⁵⁵

Londra Konferansı'nın ikinci bölümü, Türkiye, İngiltere ve Yunanistan Dışişleri Bakanları ile Kıbrıs Türk ve Rum toplumlarının temsilcilerinin katılımıyla 15 Ocak 1964'te, İngiliz Devletler Topluluğu ve Sömürgeler Bakanı Duncan Sandys'in başkanlığında, Marlborough House'de başlamıştır. Konferansın açılış konuşmasını yapan Sandys, konferansın başarısızlıkla sonuçlanması ve çarpışmaların tekrar başlaması durumunda çatışmaları durdurmanın eskisinden daha zor olacağını, mutlaka bir çözüm yolu bulunmasının mecburi olduğunu, aksi takdirde olayların daha vahim bir hal alacağını belirtmiştir. Sandys, ilaveten İngiltere'nin Kıbrıs'ta polis görevini sonsuza kadar yürütemeyeceğini, kuvvetlerinin Kıbrıs'a nefes alma imkânı verdiğini, tarafların acil olarak şerefli ve işler bir çözüm yolu bulması gerektiğini ifade etmiştir.⁵⁶ Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere, İngiltere biran evvel Kıbrıs sorunundan kurtulmayı amaçlamıştır.

Konferansta Rum toplumu temsilcisi Klerides, iki etnik grubun barış içerisinde bir arada yaşayabileceğini savunmuş ve son yaşanan şiddet olaylarının sorumluluğunu, Türklere ve Garanti Anlaşmaları'na dayanılarak yapılan dış müdahaleye yıkmaya çalışmıştır. Türkler ise toplumlar arasında fiziki temas imkânlarının kalmadığını savunmuşlardır. Kıbrıs Türklerinin lideri Rauf Denktaş 16 Ocak 1964'te konferansta yaptığı konuşmasında, Türkler için en sağlam garantinin, Türklerin Rumlardan ayrı yaşaması olduğunu ifade etmiş, ayrıca son olaylarda evleri yakılıp yıkılan Türklere maddi tazminat verilmesini ve Kıbrıs'taki Türk Alayının asker mevcudunun artırılmasını talep etmiştir. Denktaş, bu şartlar sağlanmazsa, Taksimden başka çıkar yol olmadığını kabul edilmek zorunda kalacağını da sözlerine eklemiştir. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin ise, aynı gün yaptığı uyarı niteliğindeki konuşmasında, Kıbrıslı Türklerin can ve mal emniyetlerinin olmadığını açıkça görüldüğünü ve konferansın Türklerin mal ve canlarını tam olarak garanti altına alacak bir çözüm üretmek zorunda olduğunu belirtmiştir.⁵⁷ Türk tarafı mevcut anlaşmaların Türk toplumunun haklarını fiili olarak koruyamadığı gerekçesiyle, mevcut garantiler artırılarak Türklere fiili garantiler verilmesi gerektiğini ve en sağlam garantinin de Türkleri bir araya getirecek federal bir yönetimin sağlanması olabileceği fikrini savunmuştur. Rumların hedefi ise, mevcut garantilerden kurtularak Enosisi gerçekleştirmektir.

Londra'da beşli görüşmeler devam ederken İngiltere'nin, Kıbrıslı Türk ve Rum temsilcilere yönelik sunduğu, iki toplum arasında güven havası tekrar kuruluncaya kadar uluslararası bir kuvvetin

⁵⁰ R. R. Denktaş, *Hatıralar...*, ss. 193-197.

⁵¹ Özlem Gürses, "Yunanistan'ın Ege'de İşgal Ettiği 18'inci Ada Adımıza Tescilli Çıktı!", *Sözcü Gazetesi*, 5 Aralık 2016, <https://www.sozcu.com.tr/2016/gundem/yunanistanin-egede-isgal-ettiği-18inci-ada-adimize-tescilli-cikti-1546450/> (Erişim: 19.06.2020)

⁵² Milliyet, 13 Ocak 1964; Cumhuriyet, 13 Ocak 1964.

⁵³ Cumhuriyet, 13 Ocak 1964; Milliyet, 13 Ocak 1964.

⁵⁴ Milliyet, 13 Ocak 1964.

⁵⁵ Cumhuriyet, 14 Ocak 1964

⁵⁶ Milliyet, 16 Ocak 1964; Cumhuriyet, 16 Ocak 1964.

⁵⁷ Milliyet, 17 Ocak 1964; Cumhuriyet, 17 Ocak 1964.

Kıbrıs'ta üslenmesi teklifi Kıbrıslı Türkler tarafından, Türklerin hakkını ancak Türklerin koruyabileceği gerekçesiyle reddedilmiştir.⁵⁸ İngiltere'nin bu teklifi, Kıbrıs'ta yüklendiği sorumluluktan kurtulma gayretlerinin bir göstergesidir. İngiltere, konferansı çıkmazdan kurtarmak için 18-19 Ocak 1964 tarihlerinde Kıbrıslı Türk ve Rum taraflarla ayrı ayrı görüşmeler yaparak, yeni bir orta yol teklifi sunmuştur. Türk tarafı bu görüşmelerde asgari şart olarak; Türklerin azınlıkta buldukları yerlerden Türk bölgesine çekilmesi, Türk ve Rumların aynı devlet içinde, ayrı bölgelerde muhtar idare altında yaşaması ve Türk Alayının sayısının artırılmasını teklif etmiştir. İngiltere bu teklifleri kabul edilebilir bulmamış çoğunluk sistemine dayanan bir siyasi düzenin kurulması, geçici bir süre Ada'da güvenlik ve düzenin sağlanması için milletlerarası bir kuvvetin görevlendirilmesi ve Türklere Anayasa çerçevesinde ek ve uluslararası garantiler verilmesi teklifini öne sürmüştür. İngiltere'nin bu teklifleri, Rumların çoğunluk sistemine dayanan tekliflerine daha yakın bulunduğundan Türkler tarafından kabul edilmemiştir.⁵⁹ Taraflar arasında anlaşma sağlanamadığından konferansa ara verilmiştir.⁶⁰ Konferansta bir uzlaşmaya varılamaması üzerine saldırılarına tekrar başlayan Rumlar 22 Ocak 1964'te, Limasol'un Brasio köyünde bir Türk'ü öldürmüş, Limasol ile Baf arasındaki Ulu köyüne de baskın yapmıştır.⁶¹ Baf'ın Dimi köyündeki Türk semti de 23 Ocak 1964 gecesi Rumlar tarafından kuşatılmış, buradaki 215 Türk mahsur kalmıştır.⁶² Aynı gece Baf'ın altı köyünde Rumlarla Türkler arasında çarpışmalar yaşanmış, Lefkoşa'da Bayraktar ve Ömeriye camilerinde patlamalar meydana gelmiştir.⁶³ Kıbrıs'ta yaşanan bu gelişmeler, Türkleri haklı çıkarmış, Rumlarla Türklerin bir arada yaşamasının artık mümkün olmadığını ortaya koymuştur.

Kıbrıs'taki sorumluluğunu uluslararası bir güce devretme eğiliminde olan İngiltere'nin, NATO kontrolünde bir gücün Kıbrıs'a gönderilmesi ve Amerika'nın da bu güce katılması teklifine Amerika olumlu yanıt vermiştir.⁶⁴ Yunanistan ve Türkiye bu teklifi kabul ederken, Kıbrıslı Rumlar karşı çıkmıştır.⁶⁵ Rumlar, NATO birliklerinin gönderilmesine BM Güvenlik Konseyine başvurmalarına engel olacağı ve bu durumun Türklere zaman kazandıracığı düşüncesiyle karşı çıkmışlardır. Rumlara göre, NATO birliklerinin Kıbrıs'a gelişi Türkiye'nin müdahale hakkını ortadan kaldırmayacak, sadece geciktirecek, geçecek sürede Türkler rahat ve planlı bir şekilde çalışma imkânı bulacak ve zaman Türkiye lehine işleyecektir.⁶⁶ Kipriyanu'nun, 1 Şubat 1964'te, Atina hava alanında verdiği demeçte, uluslararası gücün BM Güvenlik Konseyine bağlı olması ve Kıbrıs'ın dıştan gelecek müdahalelere karşı korunması gerektiğini belirtmesi⁶⁷ Rumların bu düşüncesini net olarak yansıtmaktadır. Rumların hedefi, Türkiye'nin garantör devlet olarak Kıbrıs'a fiilli müdahalede bulunma ihtimalini ortadan kaldırmaktır.

Londra Konferansı, 31 Ocak 1964'te meselenin çözümünü sağlayacak herhangi bir sonuç alınmadan sonuçlanmıştır.⁶⁸ Konferans'ın ulaştığı elle tutulur tek fayda, Türkiye ve Yunanistan tarafından da kabul edilen Kıbrıs'ta mal ve can emniyetinin sağlanmasını amaçlayan İngiliz-Amerikan planıdır.⁶⁹ Bu plan, genel olarak Kıbrıs'ta görev yapacak NATO birliklerinin gücü, ne kadar görev yapacakları ve Avrupalı bir arabulucunun taraflarca kabul edilmesi esaslarını içermektedir. Ancak Makarios tarafından kabul edilmediğinden tüm gayretlere rağmen uygulamaya konamamıştır. Başbakan İnönü, Konferans'tan sonra yaptığı açıklamada, endişe edilecek bir durum olmadığını, en önemli meselenin Ada'da emniyetin sağlanması olduğunu ifade etmiştir.⁷⁰ Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin de yurda dönüşünde, havaalanında gazetecilere verdiği demeçte, konferansın sonuçlarından memnun olduğunu, NATO güçlerinin Ada'ya çıktığını ifade etmiştir.⁷¹ Başbakan ve

⁵⁸ Milliyet, 19 Ocak 1964; Cumhuriyet, 20 Ocak 1964.

⁵⁹ Milliyet, 20 Ocak 1964; Cumhuriyet, 21 Ocak 1964.

⁶⁰ Milliyet, 21 Ocak 1964; Cumhuriyet, 22 Ocak 1964.

⁶¹ Milliyet, 23 Ocak 1964.

⁶² Cumhuriyet, 25 Ocak 1964.

⁶³ Milliyet, 24 Ocak 1964.

⁶⁴ Milliyet, 30 Ocak 1964; Cumhuriyet, 30 Ocak 1964.

⁶⁵ Cumhuriyet, 31 Ocak 1964; M. Sarıca, E. Teziç, Ö. Eskiuyurt, a.g.e., s. 61.

⁶⁶ Milliyet, 28 Ocak 1964.

⁶⁷ Cumhuriyet, 02 Şubat 1964.

⁶⁸ Milliyet, 01 Şubat 1964; Cumhuriyet, 01 Şubat 1964.

⁶⁹ Cumhuriyet, 02 Şubat 1964.

⁷⁰ Cumhuriyet, 01 Şubat 1964.

⁷¹ Milliyet, 03 Şubat 1964.

Dışişleri Bakanı'nın açıklamaları, Türkiye'nin genel olarak Londra Konferansının sonuçlarından memnun olduğunu göstermektedir.

Fahir H. Armaoğlu, Cumhuriyet gazetesinde kaleme aldığı, "Günün Konuları" köşesindeki 11 Şubat 1964 tarihli "Londra ve Sonrası" başlıklı yazısında, NATO güçlerinin Kıbrıs'a girişinin kabul edilmesinin, Türkiye'nin Garanti anlaşması gereği sahip olduğu tek başına müdahale hakkından feragat etmesi sonucunu doğurduğunu ifade etmiştir.⁷² Armaoğlu ile aynı düşünceye sahip olan İngiltere'de yaşayan Kıbrıs Türkleri, 31 Ocak 1964 tarihinde, Londra'dan Başbakan İsmet İnönü'ye göndedikleri isimsiz telgrafta, NATO'nun Kıbrıs'a girişiyle Türklerin tehlikeye düşeceği ve Türkiye'nin Kıbrıs'ta mücadeleyi kaybedeceği yönünde endişelerini dile getirmişlerdir.⁷³ Londra Konferansı'nda sonuç alınamamasının nedeni, Rumlarla Türklerin öne sürdükleri fikirlerin taban tabana zıt olmasıdır. Türkler öncelikle can ve mal emniyetlerini sağlayacak ek garantiler istemiş, federal bir yönetim sağlanması fikrini savunmuşlardır. Rumlar ise mevcut garantilerin kaldırılması ve Kıbrıs'ın tam bağımsız bir devlet olması gerektiği tezini savunarak, Türkleri azınlık durumuna düşürecek tarzda öneriler sunmuşlardır. Halen Rumlar bu tutumlarını sürdürmektedirler.

4.2 Meselenin Birleşmiş Milletler Nezdinde Ele Alınması

Londra Konferansı'nda bir çözüm üretilmemesi, Kıbrıs'ta yaşanan şiddetin giderek tırmanması ve güvenliğin iyiden iyiye bozulması sebebiyle İngiltere, meselenin çözümü için Birleşmiş Milletler'e müracaat etmiştir. İngiltere'nin ardından Kıbrıslı Rumlar da BM Güvenlik Konseyine başvuruda bulunmuştur. İngiltere'nin müracaatı üzerine, BM Güvenlik Konseyi Kıbrıs meselesini görüşmek üzere, 17 Şubat 1964 tarihinde olağanüstü olarak toplanmış ve görüşmelere 18 Şubat'ta başlamıştır.⁷⁴ Bu esnada, BM Genel Sekreteri U-Thant, Kıbrıs'ta barış ve huzurun sağlanmasına yönelik bir teklif hazırlayarak muhtıra halinde Kıbrıs ve Kıbrıs'la ilgili hükümet temsilcilerine sunmuştur. U-Thant'ın Konsey toplantısına hazırlık mahiyetindeki bu teklifi; Kıbrıs'a milletlerarası bir kuvvet gönderilerek biran evvel asayişin sağlanması suretiyle gerginliğin giderilmesi ve tarafsız arabulucular aracılığıyla Kıbrıs meselesine nihai hal çareleri araştırılması şeklindedir.

BM Güvenlik Konseyinde yapılan ilk görüşmelerde İngiltere, Birleşmiş Milletlere karşı sorumlu bir kuvvetin Kıbrıs'a gönderilmesi ve barış kuvveti Ada'da kaldığı müddetçe Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin Garanti Antlaşması'nın kendilerine verdiği yetkileri kullanmaktan vazgeçmesi görüşünü ileri sürmüştür. Aynı görüşmelerde Kıbrıs Rum tarafı da Kıbrıs'a gönderilecek askeri kuvvetin doğrudan doğruya Güvenlik Konseyi emrinde olması, bu kuvvetin dâhili emniyet ve asayiş korumanın yanında Ada'nın toprak bütünlüğü ile bağımsızlığını da muhafaza etmesi, Garanti Antlaşması, İttifak Antlaşması, Londra ve Zürih Antlaşmalarının iptali görüşünü sunmuştur.⁷⁵ BM Güvenlik Konseyinde yapılan görüşmelerde, Sovyetler Birliği, Kıbrıs'ın NATO hesabına bir köprübaşı haline getirilmesi için bahane arandığını ve garantörlüğün Kıbrıs'a zorla kabul ettirildiğini iddia etmiş, Kıbrıs'ta güvenliği alma görevinin BM Güvenlik Konseyi tarafından üstlenilmesi gerektiğini savunmuştur. Buna karşın ABD ise, Garanti Antlaşması'nın üç garantör devlet ve Kıbrıs arasında bir anlaşma olmadan değiştirilemeyeceğini, Kıbrıs'a uluslararası bir güç gönderilmesi ve iki tarafın da kabul edeceği bir arabulucu görevlendirilmesi gerektiğini öne sürmüştür.⁷⁶ Sovyetler Birliği, Kıbrıs'ın NATO'nun kontrolüne geçmesinden endişelendiği için Garanti Antlaşması'na karşı çıkarak, BM'nin müdahil olması gerektiğini savunmuştur.

Rumların Türkleri azınlık statüsüne düşürerek tek başlarına yönetimi sahiplenmeyi amaçlamaları, bunun için öncelikle Garanti Antlaşması olmak üzere mevcut antlaşmaların iptalini hedeflemeleri dolayısıyla uzlaşmaya yanaşmamaları nedeniyle BM Genel Sekreteri U-Thant'ın girişimleri sonuçsuz kalmıştır. Bunun üzerine U-Thant BM'nin 25 Şubat 1964 tarihli toplantısında arabuluculuk görevinden çekildiğini açıklamıştır. U-Thant'ın bu kararından sonra Güvenlik Konseyinin daimî olmayan altı üyesi tarafından konu ele alınmıştır.⁷⁷ Güvenlik Konseyinin beş geçici üyesi (Norveç, Brezilya, Bolivya, Fildişi Sahilleri ve Fas) tarafından hazırlanan karar tasarısı, 1 Mart 1964'te Türkiye, Yunanistan, İngiltere ve Kıbrıslı her iki toplumun temsilcileri ile Güvenlik

⁷² Fahir H. Armaoğlu, "Londra ve Sonrası", *Cumhuriyet*, 11 Şubat 1964, s. 2.

⁷³ BCA, Fon Kodu: 30..1.0.0, Yer No: 8.45..3.

⁷⁴ *Cumhuriyet*, 18 Şubat 1964.

⁷⁵ BCA, Fon Kodu: 30..1.0.0, Yer No: 71.452..4.

⁷⁶ *Milliyet*, 20 Şubat 1964; *Cumhuriyet*, 21 Şubat 1964.

⁷⁷ *Cumhuriyet*, 26 Şubat 1964; *Milliyet*, 26 Şubat 1964.

Konseyi'nin beş daimi üyesine (Amerika, İngiltere, Fransa, Milliyetçi Çin ve Sovyetler Birliği) sunulmuştur.⁷⁸ Meselenin çözümüne ilişkin karar tasarısı, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından 4 Mart 1964'te oy birliği ile kabul edilmiştir. Karar tasarısında; "Kıbrıs'a üç ay için bir barış gücü gönderilmesi, bir arabulucu görevlendirilmesi ve Kıbrıs Hükümetinden de şiddet ve kan dökülmesini önleyici her türlü önlemi alması" istenmektedir.⁷⁹ Baskı ve yıldırma ile yönetimden Türkler uzaklaştırıldığı için, şiddet ve kan dökülmesinin önüne geçmesi istenen Kıbrıs Hükümeti, fiili olarak olayların asıl sorumlusu olan Rumların elindedir. Bu durum büyük bir çelişki içermektedir, zira Enosis'i gerçekleştirmek üzere Türkleri yok etmek amacıyla şiddet hareketlerini başlatan Rumlardır. Türkiye ise bu Kıbrıs Hükümeti ifadesine karşı direnmeyerek ve kabullenerek telafisi olmayan bir hataya imza atmıştır.

BM'de alınan karar gereği Kıbrıs'a gönderilecek barış gücü, BM Genel Sekreteri tarafından Türkiye, İngiltere, Yunanistan ve Kıbrıs ile görüşüldükten sonra kurulacaktır.⁸⁰ BM Genel Sekreteri'nin görüşmesi gereken ülkeler belirtilirken, Kıbrıs da ifade edilmiştir. Ancak Kıbrıs'ta mevcut durumda ortak yönetim sona ermiş, Rumların tek başına hâkim olduğu bir Kıbrıs Hükümeti bulunmaktadır. Bu yaklaşım tamamıyla Türklerin aleyhine bir durum yaratmıştır. Zira bu yeni durum, Rumları uluslararası alanda Ada'nın tek resmi temsilcisi imiş gibi bir görünüm yaratmıştır.

Denktaş anılarında BM'nin 4 Mart 1964 tarihli söz konusu kararını gözyaşlarıyla karşıladığını ve sonrasında da çok geçmeden endişelerinde haklı çıktığını belirtmektedir. Denktaş, karar çıkarılmaz BM Genel Sekreteri U-Thant'a, Makarios'un bu karar neticesinde, BM barış Gücünün Türk isyanını bastırmak için Kıbrıs Hükümetine yardım etmesini isteyeceğini belirtmiş, karşılığında da böyle bir şeyin olamayacağı cevabını almıştır. Maalesef BM Genel Sekreteri üç ay sonra Güvenlik konseyine sunduğu raporunda Makarios'un kendisinden bunu talep ettiğini belirtmiştir. Makarios ise böylelikle istediğini elde etmiş ve tüm dünyaya Kıbrıs Hükümeti adı altında seslenerek, Türk isyanının kontrol altına alındığını duyurarak, Kıbrıs'ta yaşananların bir iç mesele olduğu, Türkiye'nin Kıbrıs'ı tehdit ettiği ve durdurulması gerektiği mesajını vermiştir. Denktaş anılarında kendisinin BM Güvenlik Konseyi'nden Türklerin lehine karar çıkmayacağına inandığını ve 4 Mart Kararındaki "Kıbrıs Hükümeti" unvanının arkasına saklanabildikleri sürece Rumların sakallarının bir telini bile vermeye yanaşmayacakları görüşünü belirtmiştir.⁸¹ Denktaş bu görüşünde yerden göğe kadar haklıdır. BM'nin bu yanlış kararı neticesinde Rumlar, bugün Avrupa Birliğine uluslararası hukuka aykırı olarak Kıbrıs'ın tek temsilcisi imiş gibi üye yapılmışlar ve AB üyeliğini de koz olarak kullanarak uzlaşmaz tutumlarını sürdürmektedirler. Türkiye ise bu gelişmeler karşısında elle tutulur bir girişimde bulunamamaktadır.

BM Genel Sekreteri U-Thant barış gücü kurmakta zorlandığından barış gücünün Kıbrıs'ta göreve başlaması gecikmiştir. Oysaki Kıbrıs'ta durum her geçen gün kötüleşmiş, olaylar durmak bir yana giderek şiddetlenmiştir. Rum saldırılarında Türkler hayatını kaybetmeye devam etmiştir.⁸² Türkiye, Kıbrıs'ta yaşanan kanlı olaylara daha fazla seyirci kalamayacağını ve sahip olduğu hukuki ve fiili haklarını kullanma kararlılığını Amerika ve İngiltere'ye iletmıştır.⁸³ Türkiye, diğer taraftan da 12-13 Mart 1964 gecesi Makarios'a bir nota vererek, saldırılar bir an önce durdurulmadığı takdirde Garanti Antlaşması'nın kendisine tanıdığı tek başına harekete geçme hakkını kullanacağını sert bir dille bildirmiştir. Ayrıca notada belirtilen hususlar ABD, İngiltere ve Yunanistan Büyük Elçileri ile U-Thant'a da bildirilmiş ve barış gücünün Kıbrıs'a gidişi geciktiği takdirde Türkiye'nin müdahale edeceği uyarısında bulunulmuştur.⁸⁴ Türkiye'nin bu kararlı tutumu neticesinde BM Barış Gücü derhal teşkil edilmiştir. Barış Gücüne Kanada 1.150, İsveç 700, İrlanda 500 asker ve Finlandiya bir taburla katılmaya karar vermiştir. Kanada askeri birliğinin 36 kişilik öncü unsuru, 14 Mart 1964'te Kıbrıs'a ayak basmıştır.⁸⁵ BM Barış Gücü 27 Mart 1964'te Kıbrıs'ta resmen görev yapmaya başlamıştır.⁸⁶ Barış

⁷⁸ Cumhuriyet, 02 Mart 1964; Milliyet, 03 Mart 1964.

⁷⁹ Sabahattin İsmail, *Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Doğuşu-Çöküşü ve Unutulan Yıllar (1964-1974)*, Başbakanlık Basımevi, İstanbul, 1992, s.128.

⁸⁰ Cumhuriyet, 05 Mart 1964; Milliyet, 05 Mart 1964.

⁸¹ R. R. Denktaş, *Hatıralar...*, s. 187.

⁸² Milliyet, 07 Mart 1964.

⁸³ Milliyet, 10 Mart 1964.

⁸⁴ Cumhuriyet, 14 Mart 1964; Milliyet, 13 Mart 1964.

⁸⁵ Cumhuriyet, 15 Mart 1964; Milliyet, 15 Mart 1964.

⁸⁶ Ş. S. Gürel, s. 58.

Gücünün komutanlığına da Hintli General Gyani atanmıştır.⁸⁷ BM Barış Gücü'nün göreve başlamasıyla bir İngiliz generalin emir komutasındaki Türk, İngiliz ve Yunan birliklerinden meydana gelen ortak komutanlığın, 26 Aralık 1963'ten beri devam eden görevi son bulmuştur.⁸⁸ Ancak Barış Gücü'nün adaya gelişi, eski yasal düzeni sağlayamamıştır. Ada'da yönetim fiilen Rumların kontrolindedir. Yunanistan ise, Rumların Türklere saldırılarını ve bütün cumhuriyet kurumlarını ortadan kaldırmalarını bir iç mesele olarak nitelendirmiş ve dışarıdan müdahaleye gerek olmadığını savunmuştur.⁸⁹

Kıbrıs sorununa BM arabulucusu olarak, BM Genel Sekreteri U-Thant'ın teklifiyle eski Finlandiya Başbakanı Sakari S. Tuomioja görevlendirilmiştir.⁹⁰ Tuomioja, ilgili devletler ve Kıbrıs'taki her iki toplumla görüşerek isteklerini tespit etmiş, ancak bir çözüm bulunması ve iki toplum arasındaki silahlı çatışmaların sonlandırılması mümkün olmamıştır.⁹¹ Arabulucunun gayretlerinin başarısız olmasının en önemli sebebi, Rumların Enosis isteklerinden vazgeçmemeleri ve bu gayeleri uğruna şiddete başvurmaktan çekinmemeleridir. Bu ortamda Türkler de artık can ve mal emniyetlerinin sağlanabilmesi için federatif bir yapı içerisinde, ayrı bölgelerde yaşamaları gerektiğine kanaat getirmişlerdir.⁹² Birbirine tamamiyle zıt olan bu farklı düşünce yapısı yüzünden uzlaşma sağlanamamış, bir çözüme ulaşılması mümkün olmamıştır. Günümüzde de geçen bunca zamana rağmen aynı durum devam etmektedir.

Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında imzalanan İttifak Antlaşması, Makarios tarafından 4 Nisan 1964'te tek yanlı olarak feshedilmiştir. Makarios'un bu kararı ile ilgili notası Türkiye'nin Kıbrıs Büyükelçisi Mazhar Özkol tarafından kabul edilmemiştir.⁹³ Makarios'un aldığı karar nedeniyle Bakanlar Kurulu 5 Nisan 1964'te Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in başkanlığında toplanmış, toplantı sonunda Makarios'un girişiminin milletlerarası hukuka aykırı olduğu, hukuki hiçbir değeri olmadığı ve Türkiye'nin İttifak Antlaşmasıyla sahip olduğu hakları kullanmaya devam edeceği açıklanmıştır. Alınan bu karar, bir nota ile BM genel Sekreterine, NATO üyesi devletlere, Yunanistan'a ve Makarios'a gönderilmiştir.⁹⁴

Kıbrıs'a üç ay için gönderilen BM Barış Gücünün görev süresi, haziran ayında BM Güvenlik Konseyi tarafından 6 ay daha uzatılmıştır. Altı ay sonra aralık ayında BM Güvenlik Konseyinde Türkiye, Amerika ve İngiltere'nin isteklerine uyarak, BM Barış Gücünün görev süresinin uzatılması kararının müzakeresiz alınmasını kabul etmiştir. Müzakeresiz karar alma yöntemi yıllarca devam ettirilmiştir. Ancak bu uygulama Kıbrıs Türklerinin haklı seslerini duyurmaları imkânını engellerken maalesef Rumların meşru hükümet olarak tanınmalarını da pekiştirmiştir. Hatta an gelmiş, Rum idaresi BM Barış Gücünün masraflarına katkıda bulunarak meşruiyetini pekiştirmeye muvaffak olmuştur.⁹⁵ Günümüze kadar da bu uygulama neticesinde BM Barış Gücü hala görevine devam etmektedir.

4.3 Kıbrıs Barış Harekâtı'na Kadarki Dönemde Yaşananlar

Kıbrıs'ta yönetime tek başına hâkim olan ve Milli Muhafız Ordusunu da kuran Rumlar saldırılarını 1964 yılında da sürdürmüşlerdir. BM barış Gücü'nün Ada'da göreve başlaması bile Rumları durdurmaya yetmemiştir. Rumlar, 6 Şubat Arpalık, 13 Şubat Limasol Türk bölgesi, 9 Mart Baf Türk Bölgesi, 19 Mart Çamlıköy ve Gaziveren saldırılarının arkasından 8 Ağustos 1964'te Erenköy bölgesine yönelik büyük bir harekât düzenlemişlerdir. Türkiye'de Üniversite eğitimi gören bir avuç Türk genci ile bölgedeki TMT üyesi Mücahitler tarafından savunulan Erenköy'e yönelik saldırı, büyük bir katliama dönüşme tehdidi belirince Türkiye tarafından sınırlı bir hava operasyonu ile durdurulmuştur.⁹⁶ Kıbrıs'ta 1963'te başlayıp 1964'te de devam eden olaylarda hayatını kaybeden Türklerin sayısı 364'tür.⁹⁷ Yaşanan kanlı saldırılarına son vermek zorunda kalan Makarios, yöntem

⁸⁷ Milliyet, 27 Mart 1964.

⁸⁸ Cumhuriyet, 28 Mart 1964.

⁸⁹ E. Manisalı, s. 41.

⁹⁰ Cumhuriyet, 25 Mart 1964; Milliyet, 24 Mart 1964.

⁹¹ M. Sarıca, E. Teziç, Ö. Eskiuyurt, s. 68.

⁹² Cumhuriyet, 28 Mart 1964; Milliyet, 28 Mart 1964.

⁹³ Cumhuriyet, 06 Nisan 1964.

⁹⁴ Cumhuriyet, 06 Nisan 1964; Milliyet, 06 Nisan 1964.

⁹⁵ R. R. Denктаş, *Hatıralar*..., ss. 203-204,211.

⁹⁶ A. Tolgay, s. 109.

⁹⁷ A. Çay, s. 4.

değiştirerek Türk bölgelerine ambargo uygulamaya başlamış, temel ihtiyaç maddelerinin girişini yasaklamıştır. Bu şekilde davranarak Türkleri yıldırma ve direnme güçlerini kırmayı hedeflemiştir.

Ortak yönetimden uzaklaştırılan Kıbrıs Türk toplumunun yönetimini, 27 Aralık 1967'ye kadar görev yapan "Genel Komite" adlı yüksek bir kurul üstlenmiştir. Daha sonra 1967 yılında "Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi" kurulmuştur. Kıbrıs Türkleri, 21 Aralık 1971'de de "geçici" ifadesini kaldırarak "Kıbrıs Türk Yönetimi" adı altında yönetimlerini sürdürmüşlerdir. Kıbrıslı Türkler için 1963 ve 1974 arasındaki dönem Rumların baskı ve kısıtlamaları altında, can güvenliği ve gelecek endişesi ile bunaldıkları acılı bir dönem olmuştur.⁹⁸ 1965 ve 1966 yıllarında iki toplum arasında cereyan eden ufak çaptaki çatışmalar dışında önemli bir olay yaşanmamıştır. Rumlar, 1967 yılı Haziran ayının ortalarında yeni bir saldırı harekâtına girişmiştir. Rum-Yunan askeri birlikleri 14 Kasım 1967'de Türklerin yaşadığı, Geçitkale ve Boğaziçi köylerine yönelik bir saldırı düzenlemiştir. Türkiye bunun karşılığında kararlı bir tutum sergileyerek Yunanistan'a bir nota vermiştir. Ege Bölgesi ile Mersin'e askeri birlikler kaydırılırken Donanma da Kıbrıs'a doğru hareket ettirilmiştir.⁹⁹ Türkiye'nin kararlı tutumu karşısında Yunanistan, yasadışı olarak Kıbrıs'a gönderdiği Grivas'ı ve Yunan askerlerini geri çekmek zorunda kalmıştır. Bu gelişmelerden sonra Enosis'i silah zoruyla gerçekleştiremeyeceğini anlayan Makarios, silahlı saldırı yönteminden vazgeçmek zorunda kalmıştır. Sosyo-ekonomik ve siyasal baskılarla Türk halkını bunaltarak adadan göçe zorlamıştır. Göç etmeye karar veren Türklere her türlü kolaylık sağlanmıştır. Bunun neticesinde, 1967'den 1974'e kadar binlerce Türk İngiltere'ye, Kanada'ya, Avustralya'ya, Almanya'ya göç etmeye mecbur kalmıştır. Türk halkının bu zorunlu göçü 1974 Barış Harekâtı'na kadar devam etmiştir.¹⁰⁰ Kıbrıs'ta 1963, 1964 ve 1967'de gerçekleştirilen bu saldırılar analiz edildiğinde Rumların "etnik temizlik planı" olan Akritas Planı kapsamında gerçekleştirildiği net olarak görülmektedir.

Makarios'un Türkleri eritme politikasını benimsemeyen ve Enosis'in süratle gerçekleştirilmesi düşüncesine sahip olan Rumlar, Atina'daki askerî cuntanın da desteğiyle terör örgütü EOKA'yı tekrar faaliyete geçirmek amacıyla EOKA-B'yi teşkil etmişlerdir.¹⁰¹ Daha sonra da Yunan Cuntası'nın talimatı ve desteğiyle 15 Temmuz 1974'te Enosis hedeflerine ulaşmak için bir darbe yaparak yönetime el koymuşlardır. Bu gelişmelere daha fazla seyirci kalması mümkün olmayan Türkiye, garantörlük hakkını kullanarak 20 Temmuz 1974'te Barış Harekâtı'nı gerçekleştirmiştir.¹⁰² Barış Harekâtı, Ada'da huzur ve güvenlik ortamını sağlamış, Türk halkı varoluş mücadelesinde yeni bir döneme girmiş, 13 Şubat 1975'te Kıbrıs Türk Federe Devleti'ni, 15 Kasım 1983'te de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)'ni ilan ederek geleceğe daha güvenle bakma şansına kavuşmuştur.

5. SONUÇ

Cumhuriyeti oluşturan bütün yasal ve anayasal kurumlar, Rum yönetimi tarafından ya ortadan kaldırılmış ya da işlemez duruma getirilmiştir. Rumların baskı ve saldırıları neticesinde Kıbrıslı Türklerin hükümetten ve resmi dairelerden tamamıyla çekilmek zorunda kalmaları nedeniyle Rumlar Kıbrıs'ın yönetimine tamamen hâkim olmuşlardır. Yaşanan bu gelişmeler neticesinde, maalesef Kıbrıs Cumhuriyeti fiili olarak son bulmuştur. BM tarafından Kıbrıs'ta yönetime hâkim olan Rumların resmi muhatap olarak alınması da talihsiz bir gelişmedir.

BM Güvenlik Konseyi'nin 4 Mart 1964 tarihli kararı da Makarios'un ümitlerini iyice artırmıştır. Bu karar, hükümet ve cumhuriyeti baskı, tedhiş ve yıldırma hareketleriyle ele geçiren Rum Yönetiminin meşru Kıbrıs Hükümeti olarak tanınmasını sağlamış, buna mukabil Kıbrıs Türk toplumunun da asi bir topluluk olarak görülmesine yol açmıştır. Türk Hükümeti'nin bu karara onay vermesi de ihmalkârlık veya iyimser bir yaklaşımla bir iyi niyet göstergesi olarak değerlendirilebilir.¹⁰³ Bu karar Kıbrıs'ta günümüze kadar sürecek olan anlaşmazlık ve çözümsüzlüğü başlatan etki yaratmıştır. BM'de yeni bir Kıbrıs dosyası açılmış ve Kıbrıs sorunu günümüze kadar çözümü mümkün olmayacak bir hal almıştır.

⁹⁸ KKTC Başbakan Yardımcılığı ve Dışişleri Bakanlığı, "Tarihi Perspektif", <https://mfa.gov.ct.tr/tr/kibris-meselesi/tarihi-perspektif/>(Erişim:20.06.2020)

⁹⁹ Ertuğrul Önalp, *Geçmişten Günümüze Kıbrıs*, Ankara, 2007, ss. 105-113.

¹⁰⁰ A. Tolgay, s. 109.

¹⁰¹ E. Önalp, s. 117.

¹⁰² E. Akçora, ss. 50-51.

¹⁰³ S. İsmail, *Kıbrıs Cumhuriyeti'nin...*, s. 128.

1960 anlaşmaları gereği, Türk tarafı gibi Kıbrıs Cumhuriyeti'ni oluşturan ortaklardan sadece birisi olan Rumların cumhuriyetin meşru temsilcisi olarak kabul edilmesine yol açan tarihi hata BM Güvenlik Konseyi'nde bilinçli olarak sergilenmiştir. Türk Hükümeti ise bu hatalı kararın sonuçlarını iyi değerlendirememiş ve direnç gösteremeyerek onay vermiştir. Türkiye'nin ulusal çıkarları gerektiği şekilde korunamamıştır.¹⁰⁴ Kıbrıs fiilen Rumların egemenliği altına girmiş, Kıbrıs Türk halkı abluka altına alınarak, büyük yokluklar altında küçük bölgelere sıkışmak zorunda kalmıştır. Her türlü zorluğa rağmen Kıbrıs Türkleri kendi bağımsız yönetimleri olan Kıbrıs Türk Yönetimini kurmaya muvaffak olmuşlar ve varlıklarını sürdürebilmişlerdir.

Kıbrıs'ta yaşananlar Rum-Yunan ikilisinin Enosis hedeflerine ulaşmak için giriştikleri eylemlere karşı Kıbrıs Türklerinin var olma mücadelesidir. Türkler eşitlik, özgürlük ve gasp edilmek istenen haklarının korunması mücadelesine mecbur bırakılmıştır.

Kıbrıs meselesi günümüze kadar çözüme kavuşturulamamıştır. Bunun sebebi Rumların uzlaşmaz tutumları ve BM'nin Türklerin aleyhine olan tek yanlı tutumunu bugünlerde Avrupa Birliği'nin de sürdürmesidir. 1 Mayıs 2004'de tek başlarına Avrupa Birliği'ne giren, Avrupa Konseyi'nde ve Avrupa Parlamentosu'nda temsil edilen Rumlar, tüm bunları ve yıllar önce Türkler ile ortak olarak kurulan ancak tek başlarına sahiplendikleri devleti, bu kez federal bir çerçevede bölüşmeyi istememektedirler. Rumlar AB üyeliklerini bir baskı aracı olarak kullanarak Türkiye'nin limanlarını hava sahasını kendilerine açmasını hedeflemektedir. AB ise Türkiye'nin üyelik sürecinde yürütülen müzakereler kapsamında bu konuda Türkiye'ye baskı yapmaktadır.

Hâlihazırda Rumlar, Enosis hedefleri doğrultusunda hareket ederek KKTC'yi ortadan kaldırmayı ve adanın tamamının Rum egemenliği altına girmesini amaçlamaktadırlar. Bu maksatla yoğun bir propaganda faaliyetiyle Kıbrıslı Türkleri Türkiye'ye karşı kıskırtarak, Türklerin Türkiye'ye işgalci demelerini sağlamaya, "Kıbrıs Türk'ü yoktur, Kıbrıslı vardır" anlayışını yerleştirmeye gayret etmektedirler.

Kıbrıs müzakerelerinde en son olarak BM gözlemciliğinde, Akıncı ile Anastasiadis, 2016'nın sonlarına doğru İsviçre'nin Mont Pelerin kasabasında bir araya gelmiştir. İki tur halinde yapılan görüşmeler 22 Kasım 2016'da sonuç alınmadan sona ermiştir. Daha sonra 9-19 Ocak tarihlerinde Cenevre'de başlayıp, 28 Haziran-07 Temmuz 2017'de Crans-Montana'da devam eden 2 aşamalı Kıbrıs Konferansı da sonuçsuz kalmıştır.¹⁰⁵ Bahse konu görüşme süreci esnasında, 10 Şubat 2017'de Rum Temsilciler Meclisi'nin, 1950'de yapılan Enosis plebisitini 2017 yılında Rum okullarında kutlanacak bir gün haline getiren kararı¹⁰⁶ da görüşmeleri olumsuz etkilemiştir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bağımsız olarak varlığının sürdürülmesi ve tüm dünya tarafından resmen tanınması için gayret sarf edilmesi de hayati öneme sahiptir. Bu konuda son dönemde sevindirici gelişmeler yaşanmaktadır. İngiltere Kıbrıs Türk Dernekleri Konseyi (CTCA), İngiltere Kıbrıslı Türkler Derneği (BTCA) ve düşünce kuruluşu Circle Foundation tarafından düzenlenen "Kıbrıs'ın Geleceği" konulu çevirim içi panele bir video mesajla katılan KKTC Cumhurbaşkanı Ersin Tatar, Kıbrıs'ta kalıcı ve sürdürülebilir barış için KKTC'nin tanınması gerektiğini belirtmiştir.¹⁰⁷ Yine bu doğrultuda medyada KKTC'nin Azerbaycan, Pakistan, Libya, Bangladeş ve Gambiya tarafından tanınma yolunun açıldığına dair haberler yer almış, bu haberler Rumları endişeye sevk etmiş ve Rum yönetimi lideri Nikos Anastasiadis'in partisi DSI'nin yayın organı Alithia gazetesi haberi manşetlerine taşımıştır.¹⁰⁸ Pakistan'ın Türkiye Büyükelçiliği'nin resmi Twitter hesabından konsolosluk heyetinin 11-13 Temmuz 2021 tarihleri arasında KKTC'ye 3 günlük bir ziyaret gerçekleştirileceği duyurulmuştur.¹⁰⁹ Duyuruda "Turkish Republic of Northern Cyprus"

¹⁰⁴ E. Manisalı, ss. 41-42.

¹⁰⁵ Sibel Akgün, "Kıbrıs'ta Birleşmiş Milletler Arabuluculuğu ile Siyasal Çözüm Modelleri ve Analizi", *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, Cilt 5, Sayı 11, 2018, ss. 89-107.

¹⁰⁶ Yenidüzen Gazetesi, 25 Aralık 2017, <http://www.yeniduzen.com/2017de-cozume-cok-yaklasildi-muzakereler-sonucuz-kaldi-97317h.htm> (Erişim: 20.06.2020).

¹⁰⁷ Hasan Esen, "Tatar, Kıbrıs'ta Kalıcı Çözüm İçin KKTC'nin Tanınması Gerektiğini Söyledi.", *Anadolu Ajansı*, 26.01.2021, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tatar-kibrista-kalici-cozum-icin-kktenin-taninmasi-gerektigini-soyledi/2123940> (Erişim: 26.06.2021)

¹⁰⁸ Selim Sayarı, "KKTC'yi Beş Ülke Tanımaya Hazırlanıyor", *NTV*, 18.11.2020, https://www.ntv.com.tr/dunya/kktcyi-bes-ulke-tanimaya-hazirlaniyor,7cj8FuHm_kqRRdLht1f0cg (Erişim Tarihi: 23.06.2021)

¹⁰⁹ Haber 7, 11.07.2021, "Pakistan'dan Dikkat Çeken KKTC Paylaşımı", <https://www.haber7.com/dunya/haber/3119370-pakistandan-dikkat-ceken-kktc-paylasimi> (Erişim: 19.07.2021).

(KKTC) ifadesinin kullanılması, halihazırda Pakistan'ın KKTC'yi resmen tanımıyor olması sebebiyle son derece önemlidir. Azerbaycan Milli Meclisi'nden ilk kez resmi bir heyetin KKTC'ye giderek Cumhurbaşkanı Ersin Tatar, Cumhuriyet Meclisi Başkanı Önder Sennaroğlu ve Başbakan Ersan Saner ile görüşme yapması ve Cumhurbaşkanı Tatar'ın, “Bir millet, üç devletiz”¹¹⁰ ifadesini kurması KKTC'nin tanınması yolunda atılacak adımlara dair güçlü bir irade olduğunun işaretlerini vermektedir.

Kıbrıs Mutlu Barış Harekâtı'nın 47'nci yıldönümünde, “KKTC 20 Temmuz Barış ve Özgürlük Bayramı” kutlamalarına katılan Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan, KKTC Cumhuriyet Meclisi Özel Oturumunda yapmış olduğu konuşmada iki devletli çözüme vurgu yaparak, adil ve kalıcı çözümün ancak adanın gerçeklerini esas alan yaklaşımla mümkün olacağını ve adada iki ayrı devlet iki ayrı halk olduğunu, uluslararası toplumun da bu gerçeği er veya geç kabul edeceğini ifade etmiştir. Yine bu konuşmada KKTC Cumhurbaşkanı Ersin Tatar tarafından Cenevre'de sunulan, Kıbrıs Türk halkının egemen eşitliğinin ve eşit uluslararası statüsünün tescil edilmesine yönelik öneriye Türkiye'nin desteğinin tam olduğunu ve bu hususta taviz verilmeyeceğini belirtmiştir.¹¹¹ Tüm bu gelişmelere rağmen yakın zamanda bu yönde resmi bir adımın atılması mümkün gözükmemektedir. Çünkü başta AB, ABD, Fransa ve İngiltere şimdiye kadar sürdürdükleri güçlü bir şekilde Rumları destekleyici tarafgir politikaları gereği KKTC'nin tanınmasına karşı çıkacaklardır.

Kıbrıs meselesi toplum tarafından bilinmemekte, bunun sonucu olarak da Türk kamuoyu hiçbir etkinlik göstermemekte, adeta bu konuda üzerine ölü toprağı serpilmişçesine tepkisiz kalmaktadır. Hâlbuki kamuoyu bu gibi milli meselelerin çözümünde hükümetleri zorlayıcı ve itici bir güç rolü oynamaktadır. Türk kamuoyu gelmiş geçmiş hükümetlerin toplumu değişik konularla meşgul ederek, milli davalar konusunda bilgisiz ve bilinçsiz hale getirmesinin bir neticesinde bu hale gelmiştir. Çok geç olmadan ve Kıbrıs'ta yeni bir oldu bitti ile karşılaşmamak için Rum-Yunan ikilisinin faaliyetlerinin ve amaçlarına ulaşmak için giriştikleri katliamların halkımıza, özellikle yeni nesile tüm çıplaklığıyla anlatılması gerekmektedir. Ancak bu şekilde Kıbrıs meselesine ve milli çıkarlarımıza sahip çıkılabilir.

KAYNAKÇA

- AKÇORA, E. (2009). “Kıbrıs Türkünün Bağımsızlık Mücadelesi ve Rumların Türklere Uyguladıkları Katliam”. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 179, 35-62.
- AKGÜN, S. (2018). “Kıbrıs'ta Birleşmiş Milletler Arabuluculuğu ile Siyasal Çözüm Modelleri ve Analizi”. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 5 (11), 89-107.
- ARMAOĞLU, F. (1987). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914–1980*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2. Baskı.
- Londra ve Sonrası. *Cumhuriyet Gazetesi*, 11 Şubat 1964, s. 2.
- BİLGE, A. S. (1987). Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Türkiye Sovyetler Birliği Münasebetleri. *Olaylarla Türk Dış Politikası (1)*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- BOZKURT, İ. (2001). “Kıbrıs'ın Tarihine Kısa Bir Bakış”. Avrupa Birliği Kıskaçında Kıbrıs Meselesi (Bugünü ve Yarını), Ankara: HD Yayıncılık Matbaacılık, ss. 9-15.
- CUMALIOĞLU, Y. (2001). “Kıbrıs Türklerinin Bağımsızlık ve Özgürlük Mücadelesi”. Avrupa Birliği Kıskaçında Kıbrıs Meselesi (Bugünü ve Yarını), Ankara: HD Yayıncılık Matbaacılık, ss. 16-20.
- ÇAKMAK, Z. (2009). *Kıbrıs'ta İsyân: Kıbrıs Rumlarının 1931 Enosis İsyânı ve Kıbrıs Türklerine Etkisi*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- ÇAY, A. (1989). *Kıbrıs'ta Kanlı Noel–1963*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- DENKTAŞ, R. R. (2000). *Hatıralar Toplayış*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
-(2004). *Kıbrıs Girit Olmasın*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- ESEN, H., “Tatar, Kıbrıs'ta Kalıcı Çözüm İçin KKTC'nin Tanınması Gerektiğini Söyledi.”, *Anadolu Ajansı*, 26.01.2021, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tatar-kibrista-kalici-cozum-icin-kkctnin-taninmasi-gerektigini-soyledi/2123940> (Erişim: 26.06.2021)
- FETTAHOĞLU, E. (1995). *Baf'ta Direniş*. Lefkoşa: Dilhan Ofset.

¹¹⁰ Sabah, 18.07.2021.

¹¹¹ Hürriyet, 20 Temmuz 2021.

- GÖKHAN, M. (2003). *Kıbrıs'ta Rum-Yunan Katliamları*. Ankara: Yeni Avrasya Yayınları.
- GÜREL, Ş. S. (1993). *Tarihsel Boyut İçinde Türk Yunan İlişkileri (1821–1993)*. Ankara: Ümit Yayıncılık.
- GÜRSES, Ö., “Yunanistan’ın Ege’de İşgal Ettiği 18’inci Ada Adımıza Tescilli Çıktı!”, *Sözcü Gazetesi*, 5 Aralık 2016. <https://www.sozcu.com.tr/2016/gundem/yunanistanin-egede-iskal-ettigi-18inci-ada-adimiza-tescilli-cikti-1546450/> (Erişim Tarihi: 19.06.2020)
- HALİLOĞLU, R. (1990). *Atina ile Lefkoşe Arasındaki Savaşın İçyüzü (1960–1974)*. Ankara: Kök Yayınevi.
- İSMAİL, S. (1992). *Kıbrıs Cumhuriyeti’nin Doğuşu-Çöküşü ve Unutulan Yıllar (1964-1974)*. İstanbul: Başbakanlık Basımevi.
-(2000). *Kıbrıs Sorununun Kökleri*. Lefkoşa: Akdeniz Haber Ajansı.
- MANİSALI, E. (2000). *Dünden Bugüne Kıbrıs*. İstanbul: Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A. Ş..
- MANİZADE, D. (1975). *Kıbrıs Dün Bugün Yarın*. İstanbul: Kıbrıs Türk Kültür Derneği İstanbul Bölgesi Yayınları.
- SOMUNCUOĞLU, S. (2003). *Sorularla Belgelerle Kıbrıs-Çözüm mü? Çözülme mi?*. Ankara: Zembil Basım Yayın Limited Şirketi.
- SARICA M., TEZİÇ E., ESKİYURT Ö. (1975). *Kıbrıs Sorunu*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fakülter Matbaası, 1975.
- SAYARI, S., “KKTC’yi Beş Ülke Tanımaya Hazırlanıyor”, *NTV*, 18.11.2020, https://www.ntv.com.tr/dunya/kktcyi-bes-ulke-tanimaya-hazirlaniyor,7cj8FuHm_kqRRdLht1f0cg (Erişim Tarihi: 23.06.2021)
- TOLGAY, A. (1998). *Fırtına ve Şafak*. Lefkoşa: KTMD Yayınları.
- ÖNALP, E. (20007). *Geçmişten Günümüze Kıbrıs*, Ankara: Berikan Yayınevi.
- Halkın Sesi, 21, 25, 29 Aralık 1963.
- Cumhuriyet, 22-31 Aralık 1963; Ocak-Mart 1964.
- Haber 7, 11.07.2021, “Pakistan’dan Dikkat Çeken KKTC Paylaşımı”, <https://www.haber7.com/dunya/haber/3119370-pakistandan-dikkat-ceken-kktc-paylasimi> (Erişim: 19.07.2021).
- Hürriyet, 07-31 Aralık 1963; Ocak 1964; 20 Temmuz 2021.
- Milliyet, 06-29 Aralık 1963; Ocak-Mart 1964.
- Sabah, 18.07.2021.
- Yenidüzen Gazetesi. (25 Aralık 2017). “2017’de Çözüme Çok Yaklaşıldı, Müzakereler Sonuçsuz Kaldı”. <http://www.yeniduzen.com/2017de-cozume-cok-yaklasildi-muzakereler-sonucsu-kaldi-97317h.htm> (Erişim Tarihi: 20.06.2020).
- BCA, Fon Kodu: 30..1.0.0, Yer No: 8.45..3.
- BCA, Fon Kodu: 30..1.0.0, Yer No: 71.452..4.
- KKTC Milli Arşiv ve Araştırma Dairesi Belgeleri, “Akritas Örgütü ve Planları (Rumların Kıbrıs Türklerini Yok Etme Girişimlerinin Ana Belgesi.” KKTC Enformasyon Dairesi Yayını, Referans No. 4179, Kutu No. 120.
- KKTC Başbakan Yardımcılığı ve Dışişleri Bakanlığı, “Tarihi Perspektif”. <https://mfa.gov.ct.tr/tr/kibris-meselesi/tarihi-perspektif/> (Erişim Tarihi:20.06.2020)
- T.C. Dışişleri Bakanlığı’nın GKRY’nin AB üyeliği ile ilgili Açıklaması (1 Mayıs 2004). https://www.mfa.gov.tr/tc-disisleri-bakanligi_nin-gkry_nin-ab-uyeligi-ile-ilgili-aciklamasi-_1-mayis-2004_.tr.mfa (Erişim: 08.06.2021)